

Politická perzekuce v 50. letech 20. století v Československu - případ kulaka Františka Votavy

Bakalářská práce

Studijní program: B7507 – Specializace v pedagogice
Studijní obory: 7105R056 – Historie se zaměřením na vzdělávání
7507R036 – Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání

Autor práce: **Milan Votava**
Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Portmann, Ph.D.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Milan Votava**
Osobní číslo: **P15000383**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obory: **Historie se zaměřením na vzdělávání**
Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání
Název tématu: **Politická perzekuce v 50. letech 20. století v Československu -
případ kulaka Františka Votavy**
Zadávající katedra: **Katedra historie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem bakalářské práce je na základě analýzy pramenů (především materiálů uložených v Archivu bezpečnostních složek v Praze a Národním archivu v Praze) a komparace prostudované odborné literatury zrekonstruovat politický proces vedený proti Františku Votavovi. Ten byl odsouzen v jedné z kauz zaměřených proti takzvaným kulakům. Práce se zaměří na analýzu přípravy procesu, obžalobu, hlavní přelíčení, rozsudek a další osud odsouzeného. Historiografií nebyla této kauze doposud věnována větší pozornost.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

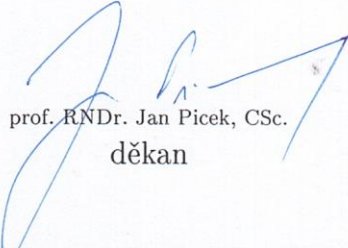
Seznam odborné literatury: **viz příloha**

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Kateřina Lozoviuková, Ph.D.**

Katedra historie

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2017**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2018**

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 30. dubna 2017

Příloha zadání bakalářské práce

Seznam odborné literatury:

Prameny:

Archiv bezpečnostních složek, Praha
Národní archiv, Praha
Moravský zemský archiv, Brno
Státní okresní archiv, Jihlava
Státní okresní archiv, Znojmo
Státní okresní archiv, Liberec
Soukromý archiv rodiny Votavových

Literatura:

BLAŽEK, Petr, Karel JECH a Michal KUBÁLEK. Akce "K": vyhnání sedláků a jejich rodin z usedlostí v padesátých letech: studie, seznamy a dokumenty. Praha: Pulchra, 2010, 635 s. Testis. ISBN 978-80-87377-05-5.

BLAŽEK, Petr, Jaroslav ROKOSKÝ, Libor SVOBODA, Martin TICHÝ a Jiří URBAN. Rozkulačeno!: půstoletí perzekuce selského stavu = half a century of persecution of the peasant estate. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2016, 143 s. ISBN 978-80-87912-44-7.

BOČKOVÁ, Marie. Zemědělství a 50. léta. Praha: Národní zemědělské muzeum, 2008, 119 s. Prameny a studie. ISBN 978-80-86874-11-1.

DOLEŽAL, Jan, KMONÍČEK, Josef a PEKÁREK, Jiří. Když mizely meze: Kapitoly z kolektivizace východočeského zemědělství v letech 1949-1960. Hradec Králové: Kruh, 1987, 136 s. Kraj.

HRABA, Zdeněk. Kolektivizace a transformace československého a českého zemědělství v letech 1945-2004: právně normativní pohled. Praha: Vladimír Lelek, 2013, 311 s. ISBN 978-80-904837-4-3.

JECH, Karel. Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy. Praha: Vyšehrad, 2008, 331 s. Moderní dějiny. ISBN 978-80-7021-902-7.

JECH, Karel. Soumrak selského stavu 1945-1960. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2001, 252 s. Sešity Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR. ISBN 80-7285-010-5.

RŮŽIČKA, Miloslav a RŮŽIČKA, Tomáš. Vyhnaní II: akce "Kulak" : zločin proti lidskosti!. Česko: Miloslav Růžička, 2011, 431 s.

URBAN, Jiří. Venkov pod kolektivizační knutou: okolnosti exemplárního "kulackého" procesu. Praha: Vyšehrad, 2010, 303 s. Moderní dějiny. ISBN 978-80-7429-055-8.

TICHÝ, František. Země pláče. Kroměříž: F. Tichý, 2014, 123 s. ISBN 978-80-260-7447-2.

Kolektivizace v Československu. Editor Jaroslav ROKOSKÝ, editor Libor SVOBODA. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2013, 473 s. ISBN

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Priloha seznamu publikací

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Mgr. Kateřině Portmann, Ph.D., která mě po celou dobu tvorby této bakalářské práce vedla. Bez jejího odborného dohledu a důležitých rad by nemohla vzniknout. Dále bych chtěl poděkovat mému dědečkovi Janu Votavovi, který mi ochotně poskytl pozůstalost jeho otce a zodpověděl všechny mé otázky. Také několika obyvatelům obce Ohrazenice, ať už pamětníkům nebo přátelům. Jejich trpělivosti a snahy mi obstarat veškeré materiály si velice vážím. Závěrem děkuji i zbytku své rodiny a přátelům, kteří mě po celou dobu podporovali.

Anotace:

Po roce 1945 začalo docházet k postupným kolektivizačním změnám v zemědělství, které patřilo mezi nejdůležitější složky tehdejšího národního hospodářství v Československu. Naplno se kolektivizační myšlenky realizovaly po převzetí moci komunistickou stranou v únoru 1948. Nedílnou součástí tohoto procesu se stal i postih jeho odpůrců, kteří odmítali vstup do vznikajících Jednotných zemědělských družstev. Nejznámější jsou dnes případy obcí Babice u Říčán a Kluky, kdy došlo k tvrdému odsouzení velkého množství osob, z nichž několik bylo dokonce popraveno.

Cílem této práce je analýza jednoho z vykonstruovaných procesů se sedlákem Františkem Votavou. On a jeho rodina se stali oběťmi Akce K, kdy došlo k jejich vystěhování z Vysočiny do severních Čech. Vůbec poprvé tak bude tato kauza detailně zpracována.

Klíčová slova:

Akce K, kulak, Jednotné zemědělské družstvo, Státní bezpečnost, politický proces, kolektivizace, venkov, Komunistická strana Československa, František Votava, Ohrazenice

Annotation:

After 1945 the collectivization process of agriculture, which was one of the most important sectors of national economy in Czechoslovakia, slowly began. Since February 1948, when the Communist Party of Czechoslovakia overtook the power in state, thoughts of collectivization became the real issue. Significant for those times were political trials with people who did not agree with the regime itself and also with the founding of cooperative farming. The most well-known incidents are of Babice near Ricany and Kluky, where a large number of people was convicted and few of them were even executed.

The main part of this thesis is to analyze one of those trials with a peasant named Frantisek Votava. He and his family members took part in Action K (Kulak), when they were involuntarily moved from Vysocina district to the northern part of Bohemia. This is for the first time the trial will be described.

Keywords:

Action K, Kulak, Agricultural Co-operative Farm, State Secret Police, political trial, collectivization, country, Communist Party of Czechoslovakia, Frantisek Votava, Ohrazenice

Obsah

1. Seznam použitých zkratk.....	10
2. Úvod.....	11
3. Kritika pramenů a literatury	13
3.1. Prameny	13
3.2. Literatura.....	16
4. Kolektivizace zemědělství v Československu.....	18
5. Vznik Jednotných zemědělských družstev.....	18
6. Kolektivizace a propaganda	21
7. Represe, perzekuce a Akce K (Kulak)	23
8. Mládí Františka Votavy.....	26
9. Doba nacistické okupace.....	29
10. Poválečná léta a nástup komunismu.....	31
11. Proces a výkon trestu.....	35
12. Vystěhování rodiny a život po propuštění.....	39
13. Závěr.....	44
14. Použité prameny a literatura	46
14.1. Prameny.....	46
14.1.1. Paměti	46
14.1.2. Rozhovory (Orální historie).....	46
14.1.3. Korespondence	46
14.2. Internetové zdroje.....	46
14.2.1. Online knihy	46
14.2.2. Studie.....	46
14.2.3. Závěrečné práce.....	46
14.2.4. Příspěvky na webových stránkách.....	47
14.2.5. Online časopisy	47

14.2.6. Online databáze	47
14.3. Literatura	47
14.3.1. Monografie	47
14.3.2. Závěrečné práce	50
15. Přílohy	51

1. Seznam použitých zkratk

JUDr. – Doktor práv

JZD – Jednotné zemědělské družstvo

Kč – Korun českých

KSČ – Komunistická strana Československa

MNV – Městský národní výbor

NS – Národní souručenství

ONV – Okresní národní výbor

SdP – Sudetendeutsches Partai

s. r. o. – Společnost s ručením omezeným

SSSR – Svaz spojených sovětských republik

StB – Státní bezpečnost

TBC - Tuberkulóza

VB – Veřejná bezpečnost

2. Úvod

V únoru roku 1948 došlo v Československu k převzetí moci Komunistickou stranou Československa, čímž vyvrcholily tendence, které se zvláště v politickém prostředí projevovaly minimálně od konce 2. světové války v květnu 1945. Řada obyvatel státu se tímto momentem stala skutečnými či potencionálními nepřáteli lidově demokratického zřízení. Mezi tyto osoby patřili lidé zejména rozdílně politicky smýšlející, českoslovenští zahraniční odbojáři, představitelé církve, rolnictvo a další.

Právě vrstva soukromě hospodařících sedláků se stala po výrazných změnách ve společnosti jedním z hlavních nepřátel tehdejšího režimu. Často se jednalo o lidi veřejně i politicky činné, jejichž podíl na správě obce byl ve značné míře viditelný. Byli to lidé vlivní a uznávaní, často poskytovali práci i ostatním občanům vesnice a okolí. Vlastnili množství movitého i nemovitého majetku. Po roce 1948 měli právo obávat se o své po generace budované majetky. Velké množství z nich bylo skeptické vůči zakládání družstev po vzoru sovětských kolchozů. Kritika a odmítavý přístup se stal jedním z motivů jejich pozdější perzekuce.

Jedním z nich byl i sedlák František Votava, jehož životní osud analyzuje tato práce. Votava se stal jednou z obětí vykonstruovaného politického procesu padesátých let v rámci takzvané Akce K (kulak).

Struktura textu se drží chronologické posloupnosti, postupně charakterizují život jmenovaného v době tzv. první republiky, dále během okupace nacionálně socialistickým Německem, a také v letech 1945 až 1948. Stěžejní kapitoly jsou věnovány životu Františka Votavy v kontextu únorových změn roku 1948, které výrazným způsobem narušily chod venkova a zasáhly do života řadě jeho obyvatel. Analyzována je politická perzekuce Votavy, jeho odsouzení, výkon trestu, propuštění na svobodu do nesvobodného Československa i jeho následný život. Vedle osudu jmenovaného ve stručnosti přibližují i život jeho rodinných příslušníků, kteří byli konfrontováni se soudní i mimosoudní perzekucí v nejrůznějších formách.

Mým cílem je tak seznámit čtenáře s příběhem jednoho z mnoha obyčejných sedláků, který se stal obětí cíleného a organizovaného zákroku proti této vrstvě obyvatelstva.

Při zpracování jsem využíval základních metod práce historika, analýzy, syntézy a komparace pramenů s poznatky získanými z odborné literatury. Pro pochopení problematiky v celostátním rozsahu mi především posloužila publikace *Soumrak selského stavu 1945-1960* autora Karla Jecha.¹ Důležitý byl i seznam všech odsouzených osob v rámci Akce K ze stejnojmenné publikace autora Petra Blažka.² Tyto dvě pro práci stěžejní díla doplnilo několik dalších publikací, jejichž seznam je uveden na konci práce.

Vzhledem k tomu, že jsem první, kdo se kauzou Františka Votavy detailně zabývá, spočívalo hlavní těžiště výzkumu ve sběru a analýze pramenů. Vedle materiálů uložených v Národním archivu v Praze³, Archivu bezpečnostních složek v Praze⁴, Moravském zemském archivu v Brně⁵, jsem využíval ve výrazné míře i rodinného archivu Votavových. Podstatným zdrojem informací se pak stalo několik rozhovorů, vedených pomocí metody orální historie s nejmladším synem Františka Votavy a jeho paměti sepsané v roce 2010.⁶ Přínosné informace jsem dále získal z korespondence s občankou Ohrazenice Růženou Vorlovou a historikem vězeňství Alešem Kýrem.⁷

Jelikož archivní materiály pochází především z prostředí poúnorových bezpečnostních složek a justičního sektoru, je jejich vypovídací hodnota limitována. Poznatky získané z rodinného archivu Votavových, výše zmíněných pamětí a rozhovorů, se tak staly cenným zdrojem informací. Také v tomto případě jsem si byl vědom nutnosti kritického přístupu. Fakt, že jsem s Františkem Votavou v příbuzenském vztahu, měl svá pozitiva i negativa. Přístup k osobním dokumentům a k pamětníkům byl o to snadnější, na druhou stranu nebylo vždy jednoduché udržet si dostatečně kritický a objektivní přístup.

---

¹ JECH, Karel. *Soumrak selského stavu 1945–1960*. 1. vydání. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2001, 252 s. Sešity Ústavu pro soudobé dějiny, sv. 35. ISBN 80-7285-010-5.

² BLAŽEK, Petr. *Akce K*. 1. vydání. Praha: Pulchra, 2010, 636 s. ISBN 978-80-87377-05-5.

³ *Národní archiv v Praze*, fond Nejvyšší soud.

⁴ *Archiv bezpečnostních složek*, fond Obvodné oddelenie VB – JAROMĚŘICE NAD ROKYTNOU.

⁵ *Moravský zemský archiv v Brně*, fond B 340 Gestapo Brno.

⁶ K metodologickému zakotvení více např. VANĚK, Miroslav. *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2004. 175 s. Hlasy minulosti, sv. 1. ISBN 80-7285-045-8.

⁷ Celkový seznam použité literatury a pramenů je uveden na konci práce.

3. Kritika pramenů a literatury

3.1. Prameny

Základním a nejvíce obsáhlým zdrojem klíčových informací v procesu se stal fond Nejvyšší soud Praha, který se nachází v Národním archivu v Praze.⁸ V něm jsou dochovány důležité archiválie vztahující se k odsouzení Františka Votavy Lidovým soudem v Moravských Budějovicích a potvrzení jeho rozsudku při odvolání se ke Krajskému soudu v Jihlavě. Jedná se zvláště o obžalobu a dále pak rozsudek, ve kterém jsou uvedeny důležité informace týkající se jeho provinění. V rozsudku jsou uvedeny i parafrázované výpovědi svědků, kteří svědčili ve prospěch odsouzeného. Jedná se tak o klíčový dokument celého případu.⁹

Dále se ve stejném fondu nacházejí i další prameny dokumentující postupné snahy o očištění jeho jména. Z roku 1956 se jedná například o zamítavou reakci na žádost o milost, kterou manželé Votavovi podali prezidentu republiky. Dále to jsou dokumenty z let 1968 až 1969, kdy František Votava podal žádost o přezkoumání jeho odsouzení. Tímto začaly snahy jeho nejmladšího syna o úplnou rehabilitaci, která trvala až do roku 1994. I k tomuto dlouhému období se dochovalo několik jednotlivin.¹⁰

Vězeňský spis odsouzeného, který by zcela jistě vnesl do celého případu zajímavé informace z období jeho věznění, se přes veškeré snahy nepodařilo dohledat. Je velice pravděpodobné, že se tento druh archiválie nedochoval.¹¹

V pražském Archivu bezpečnostních složek se k případu Votava nachází pouze jeden jediný dokument, který ale také považují za důležitý. Jedná se o vyhodnocení průběhu vyšetřování příslušníky moravskobudějovické Státní bezpečnosti ve fondu Obvodné oddelenie VB – JAROMĚŘICE NAD ROKYTNOU. Z tohoto lze vyčíst informace nejenom o sledovaném objektu, ale také o jeho rodině. Jsou v něm uvedeny velmi osobní informace, pozorovatel tedy dokázal získat informace z jeho blízkého okolí.¹²

---

⁸ *Národní archiv v Praze*, fond Nejvyšší soud.

⁹ *Národní archiv v Praze*, Nejvyšší soud, Praha, inv. č. Pt 278/52, sign. Sp. zn. 6 trz 6/69.

¹⁰ *Národní archiv v Praze*, Nejvyšší soud Praha, Praha, zn. T 121/52, sign Sp. zna. 6 trz 6/69.

¹¹ Kýr, Aleš <AKyr@grvs.justice.cz>. *Sdělení k dotazu* 2017-28-16 15:37. <milda.votava@seznam.cz>. [cit. 2017-10-20].

¹² *Archiv bezpečnostních složek*, Obvodné oddelenie VB – JAROMĚŘICE NAD ROKYTNOU, Jaroměřice nad Rokytinou, sign. Charakteristiky funkcionářov bývalých reakčných strán.

Při bádání se mi podařilo objevit i záznam ve fondu jihlavského gestapa, který se nachází v Moravském zemském archivu v Brně. Svoji strukturou se velmi podobá výsledku vyšetřování vedeného v případě Františka Votavy v roce 1953. Na přelomu let 1940 a 1941 došlo k jeho lustraci, jakožto vedoucího představitele obce. Informace se týkaly zvláště jeho vojenské prezenční služby v československé armádě ve 20. letech.¹³

Posledním a zásadním zdrojem informací písemné povahy je Votavova pozůstalost.¹⁴ V ní se nacházejí dokumenty vztahující se k celému jeho životu. Díky nim se podařilo dotvořit celkovou mozaiku jeho příběhu, zvláště v období nacistické okupace. Součástí jsou i sepsané vzpomínky jeho nejmladšího syna, Jana Votavy. Jeho popis událostí by se dal rozdělit na dvě části. První z nich charakterizuje náročnou práci jeho otce a sedláků obecně, technické vybavení a dotýká se v nich i sociologických faktorů v obci, tedy vztahů mezi občany obce a vzrůstajícího tlaku po roce 1949. Druhá část je popisem odsouzení jeho otce a následné mimosoudní perzekuce jeho rodiny. Uvažuje v nich o následcích vystěhování do severních Čech a jeho vlastním životě, který kvůli zprerhaným vazbám k půdě nabral zcela odlišný směr. Pozůstalost Františka Votavy se nachází v majetku jeho rodiny, respektive jeho nejmladšího syna.¹⁵

Pro jistou autentičnost celého případu a kvůli skutečnosti, že dodnes žijí pamětníci oněch událostí, rozhodl jsem se použít i metodu orální historie. Jakýsi úvod do této metody mi poskytla kniha Miroslava Vaňka *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*¹⁶, která popisuje nejen techniky správného vedení rozhovoru, ale i jeho přípravu. V tomto jsem měl jistou výhodu, jelikož jediným pamětníkem, kterého jsem reálně zpovídal, byl můj dědeček a nejmladší syn Františka Votavy Jan. I přes citlivost tématu vždy otevřeně a se zájmem sděloval informace, na které jsem se tázal. Rozhovor s ním proběhl hned několikrát, a to kvůli skutečnosti, že v průběhu velkého množství setkání přibývaly nově zjištěné skutečnosti z archivů. Téměř každá z nově objevených informací otevřela další směr, kterým se rozhovor ubíral, s tím, že jsme se vždy snažili držet jednoho daného tématu.¹⁷

---

¹³ *Moravský zemský archiv v Brně*, B 340 Gestapo Brno, inv. č. II F3 – 1883/40, sign. 100-235-17.

¹⁴ *Archiv rodiny Votavových*, pozůstalost Františka Votavy.

¹⁵ Rozhovor s Janem VOTAVOU, nar. 1938, synem Františka Votavy. Hejnice 5. 11. 2016.

¹⁶ VANĚK, Miroslav. *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2004. 175 s. Hlasy minulosti, sv. 1. ISBN 80-7285-045-8.

¹⁷ Rozhovor s Janem VOTAVOU, nar. 1938, synem Františka Votavy. Hejnice 5. 11. 2016.

Další dva pamětníky se mi bohužel nepodařilo metodou orální historie vyzpovídat. Jejich zdravotní stav a vzdálenost mi to bohužel nedovolili. Rozhodl jsem se s nimi komunikovat alespoň písemně, pomocí dopisů.

První byla komunikace s paní Růženou Vorlovou, jejíž rodina krátce bydlela po vystěhování Votavových na jejich statku. Hlavním přínosem korespondence jsou informace o tom, co se odehrávalo na statku v letech 1953 až 1969, tedy v období, kdy Votavovi žili ve vyhnanství. Dále také informace o vztazích na vesnici, respektive jak byla vnímána osoba Františka Votavy a jeho manželky ostatními obyvateli obce, atmosféra ve vesnici v období před jejich vystěhováním a také vůbec poprvé zmínila osobnost, která se nejvíce zasadila o Votavovu stupňovanou perzekuci. Tuto skutečnost mi v rozhovorech potvrdilo několik dalších osob z Ohrazenice.¹⁸

Druhým pamětníkem byl Vlastimil Papoušek. I jeho rodina bydlela, podstatně déle než rodina Vorlových, na statku v Ohrazenici. Také on vzpomínal na léta, kdy zde spolu s rodiči žil. Jeho vzpomínky však byly příliš subjektivní a v textu nejsou příliš reflektovány.¹⁹

Určitým námětem k přemýšlení o tématu se staly i dva historické romány. První a známější je román *Selský baroko* od Jiřího Hájíčka²⁰, který vypráví příběh genealoga zabývajícího se případem v oblasti jednoho z kulackých procesů. Samotný děj se odehrává v jižních Čechách po roce 2000. Zpráva, kterou v sobě román nese, je fakt, že za odsouzením mohla stát zcela malicherná skutečnost, jako třeba nešťastná láska, která takový proces mohla odstartovat. I v druhém románu *Země pláče* od Františka Tichého²¹ hraje hlavní roli v odsouzení nešťastná láska a lidská závist. Román se ale oproti prvnímu zmiňovanému odehrává v minulosti a používá často přímé řeči. Až na společnou záminku k odsouzení se diametrálně liší. Větší vypovídající hodnotu o dané době má dle mého názoru román *Země pláče*, jelikož se částečně jedná o vzpomínky samotného autora, které jsou ale s ohledem na formu značně upraveny.

---

¹⁸ *Archiv autora*, korespondence s paní Růženou Vorlovou. Ohrazenice 22. 8. 2017.

¹⁹ Papoušek, Vlastimil <papousekv@seznam.cz>. *Odpověď k Ohrazenici č.p. 8-Votavovi* 2017-25-09 13:15. <milda.votava@seznam.cz>. [cit. 2017-10-20].

²⁰ HÁJÍČEK, Jiří. *Selský baroko*. Brno: Host, 2005, 175 s. ISBN 80-7294-164-X.

²¹ TICHÝ, František. *Země pláče*. Kroměříž: F. Tichý, 2014, 123 s. ISBN 978-80-260-7447-2.

3.2. Literatura

V průběhu zpracovávání tohoto textu jsem pracoval s velkým množstvím odborné literatury. V první řadě se jednalo o publikace historika Karla Jecha, který je jedním z předních odborníků problematiky kolektivizace československého venkova. Jeho práce *Soumrak selského stavu 1945 – 1960*²², *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*²³ nebo *Akce K – Vyhnání sedláků a jejich rodin z usedlostí v padesátých letech*²⁴, kterou napsal v kolektivu autorů, se staly prvním a hlavním zdrojem informací o průběhu kolektivizace v Československu.

Dále se jednalo o publikace vydané Ústavem pro studium totalitních režimů jako například *Kolektivizace v Československu* od Jaroslava Rokoského, Libora Svobody a kolektivu.²⁵ Jedná se o kolektivní monografii příspěvků velkého množství autorů k tématu kolektivizace venkova. Kniha je rozdělena do několika částí, které obsahují jednotlivé příspěvky k dané oblasti kolektivizace. Nachází se v ní například problematika kolektivizace a propagandy, násilného odporu, perzekuce, práva nebo situace v regionech. Zajímavou je i dvojjazyčná publikace *Rozkulačeno! Půlstoletí perzekuce selského stavu od kolektivu autorů z výše uvedeného ústavu a Národního zemědělského muzea*.²⁶ Vznikla jako výstup z výstavy věnované právě kolektivizaci. Jedná se o stručnou avšak velmi účelně zpracovanou knihu s velkým obsahem fotografického materiálu. Je v ní dokonce uveden František Votava jako jedna z obětí tehdejšího nejvíce zasaženého Jihlavského kraje. Jako poslední bych zmínil knihu Petra Slintáka a Hany Rottové *Venkov v českém filmu 1945 -1969*, která poskytuje velmi podrobný popis jednoho z nejúčinnějších prostředků dobové propagandy, tedy kinematografie, která v poválečném období nabírala na značné síle.²⁷

Monografie historika Karla Kaplana posloužily jako důležitý materiál pro pochopení fungování Státní bezpečnosti²⁸ a tehdejší československé justice.²⁹

---

²² JECH, Karel. *Soumrak selského stavu 1945 - 1960*. 1. vydání. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2001, 252 s. Sešity Ústavu pro soudobé dějiny, sv. 35. ISBN 80-7285-010-5.

²³ JECH, Karel. *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*. Praha: Vyšehrad, 2008, 331 s. Moderní dějiny. ISBN 978-80-7021-902-7.

²⁴ BLAŽEK, Petr. *Akce K*. 1. vydání. Praha: Pulchra, 2010, 636 s. ISBN 978-80-87377-05-5.

²⁵ ROKOSKÝ, J. *Kolektivizace v Československu*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2013, 473 s. ISBN 978-80-87211-96-0.

²⁶ BLAŽEK, Petr. *Rozkulačeno! Půlstoletí perzekuce selského stavu*. 1. vydání. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, Národní zemědělské muzeum, 2016, 63 s. ISBN 978-80-87912-44-7.

²⁷ SLINTÁK, Petr a Hana ROTTOVÁ. *Venkov v českém filmu 1945–1969: filmová tvář kolektivizace*. Praha: Academia, 2013, 483 s., [16] s. obr. příl. Šťastné zítřky, sv. 9. ISBN 978-80-200-2303-2.

²⁸ KAPLAN, Karel. *Nebezpečná bezpečnost [státní bezpečnost 1948-1956]*. Brno: Doplněk, 1999, 289 s. Knihy – dokumenty. ISBN 80-7239-024-4.

Soudnictví 50. let minulého století podléhalo vyššímu politickému tlaku a docházelo tak k vykonstruovaným politickým procesům. Procesy s takzvanými „vesnickými boháči“ patřily k obrazu tehdejšího venkova a snahám o jednotné a kolektivní zemědělství v krajích po celém Československu.³⁰

Ostatní faktografické publikace posloužily spíše k doplnění a zařazení příběhu Františka Votavy do celkového dobového kontextu. Projevy ve společnosti se promítají do života jednotlivců a jejich chování nebo vystupování je potřeba hodnotit v rámci doby. Ukázkovým příkladem je, samozřejmě kromě období po roce 1948, i vystupování Františka Votavy jako starosty obce během nacistické okupace. I tak malá obec jako Ohrazenice byla například přímo konfrontována s následky atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. On jako vedoucí osobnost musel v dané situaci jednat. Takové a další situace je potřebné vnímat v rámci právě probíhajících událostí.

---

²⁹ KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2001, 253 s., xvi s. obr. příl. Poznávání komunistické minulosti. ISBN 80-85947-75-7.

³⁰ KAPLAN, Karel. *Proměny české společnosti (1948-1960)*. Část druhá, Venkov. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2012, 467 s. Česká společnost po roce 1945, sv. 9. ISBN 978-80-7285-155-3.

4. Kolektivizace zemědělství v Československu

Kolektivizaci zemědělství v Československu³¹ na přelomu 40. a 50. let představoval proces přechodu od samostatného a hlavně soukromého zemědělství na zemědělství kolektivní, a to po vzoru Sovětského svazu. K tomu však za tehdejší situace vůbec nemuselo dojít, jelikož stav se v období let 1945 až 1948 podařilo relativně stabilizovat. Jednalo se o ideologické rozhodnutí, o jakousi inspiraci, které reprezentovalo úzké spojení se Sovětským svazem, kde byly tamější kolchozy zakládány již od 20. let. Tamní režim chtěl představitele této vrstvy jako nepřátele zcela zlikvidovat.³²

V Československu probíhal tento proces ve dvou etapách. První z nich začala v roce 1949, kdy byl na IX. sjezdu Komunistické strany Československa vyhlášen program združstevňování zemědělské výroby. Již před tím došlo k přijetí zákona o Jednotném zemědělském družstvu, jenž předznamenal budoucí vývoj zemědělství na československém venkově. Největší dopady a intenzitu nabrala mezi léty 1952 a 1953, kdy došlo k několika stovkám postihů velkých a středních zemědělců. Po smrti Klementa Gottwalda došlo ke kritice průběhu kolektivizace jeho nástupcem Antonínem Zápotockým. Z Jednotných zemědělských družstev následně odcházely desítky tisíce členů. Tyto hromadné odchody zastavila až druhá etapa v letech 1955 až 1958. Během tohoto krátkého období vzniklo přes 5000 nových družstev. Nevyznačovala se tak tvrdým postupem, zvláště kvůli vědomí bezmoci proti, určitou rezignací nyní i menších rolníků, ale také kvůli tomu, že se situace v zemědělských družstvech zlepšovala oproti první etapě. Nutno podotknout, že proces se v roce 1958 nezastavil, ale pozvolna a ve značně menší míře probíhal až do pádu komunistického režimu v roce 1989.³³

5. Vznik Jednotných zemědělských družstev

Družstevnictví v českých zemích nebylo ničím novým po roce 1945, jak by se mohlo zdát. Již od 19. století na tomto území existovala venkovská zemědělská družstva, jejichž základním principem se stala vzájemná výpomoc členů v různých oblastech. Od spořitelů a záložen umožňujících výhodnou finanční pomoc, přes

---

³¹ Více např. z: JECH, Karel. *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*. Praha: Vyšehrad, 2008, 331 s. Moderní dějiny. ISBN 978-80-7021-902-7.

³² JECH, Karel. *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*. Praha: Vyšehrad, 2008, s. 36-37. Moderní dějiny. ISBN 978-80-7021-902-7.

³³ RŮŽIČKA, Daniel a ZVĚŘINA, Pavel. Kolektivizace. Komunistické uspořádání zemědělské výroby. In: Totalita.cz [online]. [cit. 8. 7. 2018]. Dostupné z: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/kolektivizace.php>

obstarávání průmyslových potřeb a odbytu vlastních výrobků, provozování mlékáren, lihovarů a sušáren, zavádění elektřiny do vesnic až po technologickou výpomoc. Členství v těchto družstvech prospívalo různě velikým zemědělským výrobcům, avšak dlouhodobě měli největší vliv zemědělci s vyšším agrárním kapitálem.³⁴

Po skončení 2. světové války, kdy byla agrární strana prohlášena za kolaborantskou a tedy zakázána, se strhl boj politických stran o hlasy jejích voličů. Sílicí vliv Komunistické strany Československa, kterou zpočátku podporovali po pozemkové reformě v roce 1945 a následném rozdávání půdy v pohraničních oblastech i bezzemci, domkaři, ale i menší a střední rolníci, vzbuzoval obavy, zda i na československém území nedojde ke kolektivizaci zemědělství. Sliby politiků, že Československo si buduje vlastní cestu k socialismu, po určitou dobu dávaly naději, že k zakládání zemědělských družstev po vzoru sovětských kolchozů nedojde. Obrat ale nastal po „Vítězném únoru“ v roce 1948, kdy se komunisté zcela zmocnili politického vedení. Již od podzimu téhož roku se s kolektivizací počítalo, což jasně dokládá i výrok Klementa Gottwalda „Říkal jsem Stalinovi výslovně, že o kolchozech nebudeme mluvit, že je budeme dělat. Likvidovat staré formy. On s tím souhlasil.“³⁵ K zavedení těchto opatření ale nebylo nutné přistupovat, jelikož československé zemědělství se nacházelo po světovém konfliktu v relativně dobrém stavu a prosperovalo. Jednalo se tedy o zcela ideologický krok. Vše vyvrcholilo vydáním zákona č. 69/1949 Sb., o jednotném zemědělském družstvu dne 23. února 1949.³⁶

Tyto nové organizace³⁷ neměly s původním družstevnictvím dřívějších dob nic společného. Dobrovolnost, podílnictví členů a družstevní správa byly principy, které zcela vymizely, jelikož podobně jako dříve zřízené státní statky spadaly pod státní řízení, na kterém byly závislé. Stát tak určoval výrobní plány, vstupy a výstupy, ceny prodeje a nákupu, dodávky na trh a dokonce i vnitřní organizaci. Ve své podstatě se nejednalo o družstva v pravém slova smyslu, ale pouze tak vystupovala. Nemělo by docházet k zaměňování pojmů kolektivizace a združstevňování, které, jakožto pojem,

---

³⁴ JECH, Karel. *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*. Praha: Vyšehrad, 2008, s. 35-36. Moderní dějiny. ISBN 978-80-7021-902-7.

³⁵ JECH, Karel. *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*. Praha: Vyšehrad, 2008, s. 58. Moderní dějiny. ISBN 978-80-7021-902-7.

³⁶ JECH, Karel. *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*. Praha: Vyšehrad, 2008, s. 43-71. Moderní dějiny. ISBN 978-80-7021-902-7.

³⁷ K problematice zakládání Jednotných zemědělských družstev vyšla v minulosti několikadílná edice dokumentů z fondů Státního ústředního archivu od historičky J. Pšeničkové *Kolektivizace v zemědělství 1948 – 1953*.

bylo zneužito k likvidaci sociální skupiny, která stála v opozici vůči politice Komunistické strany Československa.³⁸

Pro založení takového družstva musel být vytvořen přípravný výbor, který se skládal z několika jednotlivců. Jednalo se zpravidla o nové členy strany, v jejichž vlastnictví se nenacházelo velké množství půdy. Ti vytvářeli seznamy potencionálních osob, které by mohly vstoupit do nově vznikajícího JZD. Takový seznam se pak schvaloval na Ústřední radě družstev, která prověřené osoby zapsala do rejstříku družstev. Na konci tohoto procesu došlo k zahrnutí všech schválených členů do sjednoceného družstva.³⁹

Během let vznikly čtyři stupně takových institucí, které se označovaly římskými číslicemi. Jednotné zemědělské družstvo I. stupně bylo nejnižším stupněm, ve kterém majetek zůstával soukromým majitelům. Zakládala se kvůli splnění určitého projektu nebo pro kolektivní používání strojů. V případě, že došlo k dohodě o pěstování stejných plodin na polích a celkovému zlepšení koordinace práce, přecházelo se k II. typu. V tomto pak docházelo k rozorávání mezí, čímž se zrušily dlouhodobě platné hranice pozemků. Z výsledné produkce zemědělských plodin obdržel každý člen družstva svůj podíl z úrody a dobytek a drůbež zůstávala svému majiteli. Ve III. typu přestávalo existovat soukromé vlastnictví půdy, přecházelo se na její kolektivní držení. Výsledná zemědělská produkce patřila JZD stejně jako pozemky jednotlivých vlastníků, kteří se zřekli veškerých nároků na ně. Zemědělec si mohl nechat po jednom kusu dobytka a drůbeže k vlastní potřebě. Všechna ostatní domácí zvěř patřila družstvu. Poslední IV. stupeň představoval obdobu sovětských kolchozů, ve kterém všechno patřilo vše všem, bez nároků na kompenzace. Místo části platu členové dostávali naturálie v podobě zemědělských plodin.⁴⁰

Členství v družstvu mělo i své výhody, jelikož poskytovalo velké množství produktů sociálního zabezpečení jako například sociální pojištění, různé druhy kulturních akcí včetně výjezdů do zahraničí, pořádání dožínků či bezúročných půjček pro ty členy, kteří se zavázali, že z družstva nevystoupí. Došlo také k značné mechanizaci,

---

³⁸ BLAŽEK, Petr. *Rozkulačeno! Půlstoletí perzekuce selského stavu*. 1. vydání. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, Národní zemědělské muzeum, 2016, s. 77. ISBN 978-80-87912-44-7.

³⁹ DRÁBEK, Jan. *Kolektivizace zemědělství v okrese Brno – venkov* [online]. Brno, 2009 [cit. 31. 5. 2018]. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně. Filozofická fakulta. Vedoucí práce Tomáš DVORÁK. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/wokm2/NEW1.pdf>

⁴⁰ Tamtéž

což zemědělcům usnadňovalo práci. Členové také nemuseli odvádět tak vysoké povinné dávky jako soukromě hospodařící sedláci.⁴¹

6. Kolektivizace a propaganda

Kolektivizace zemědělství v poválečném Československu byla doprovázena rozsáhlou osvětovou kampaní a samotné zakládání Jednotných zemědělských družstev se nemohlo obejít bez dostatečného množství agitace pod taktovkou ústředního aparátu Komunistické strany Československa. Ta byla reprezentována různými prostředky tak, aby došlo k manipulaci veřejného mínění s cílem dosáhnout určité kontroly ve společnosti. Jednoduchá, na emoce cílená, často opakovaná a často pozitivní kampaň vybízela ke vstupu do družstev a upozorňovala na výhody s tím spojené. Mezi nejčastější formy, kde docházelo k propagování kolektivizačních myšlenek, patřila celostátní a lokální periodika, filmové snímky, přednášky, besedy či přímo kontaktní kampaň, kdy vybraní agitátoři, členové komunistické strany, chodili dům od domu a přemlouvali rolníky a sedláky ke vstupu do zemědělských družstev. Také osvětové plakáty, na kterých se mnohdy objevovala žena budovatelka, se staly charakteristické pro danou dobu.⁴²

Mezi nejvýznamnější periodika patřily kromě Rudého práva například Zemědělské noviny, které představovaly nejčtenější deník mezi zemědělci. Nejprve byly hlavním tiskovým orgánem Jednotného svazu československých zemědělců, ale od roku 1952 je vydávalo ministerstvo zemědělství. Obsah tvořily čtyři hlavní okruhy témat. První byly pozitivně laděné články o stále se zvyšující zemědělské výrobě a kladném vlivu družstevního hospodaření. Druhým tématem se staly zvláště zprávy s rozsudky nad takzvanými „kulaky“ a reportáže z velkých politických procesů. O nových technických vymoženostech a technikách z domova i ze zahraničí informovala třetí část. Poslední, čtvrtá část, pojednávala zpravidla o vnitrostranických záležitostech. Podoba sdělení se ale v průběhu konce 40. a 50. let značně měnila.⁴³

---

⁴¹ DRÁBEK, Jan. *Kolektivizace zemědělství v okrese Brno – venkov* [online]. Brno, 2009 [cit. 31. 5. 2018]. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně. Filozofická fakulta. Vedoucí práce Tomáš DVORÁK. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/wokm2/NEW1.pdf>

⁴² ROKOSKÝ, J. *Kolektivizace v Československu*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2013, s. 140-147. ISBN 978-80-87211-96-0.

⁴³ ROKOSKÝ, J. *Kolektivizace v Československu*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2013, s. 141-143. ISBN 978-80-87211-96-0.

V první fázi, do roku 1953, tvořily články o takzvaných „Vesnických boháčích“ hlavní náplň Zemědělských novin. Ti byli prezentováni jako sabotéři, protirežimní odbojáři a rozvraceči lidově demokratického zřízení. V pozdějších letech, zvláště v druhé polovině 50. let, pomalu dochází i ke kritice průběhu kolektivizace venkova a jejich následků. Takové informace přinášely často regionální noviny. Je tedy možné sledovat jisté uvolňování.⁴⁴

Film, který po 2. světové válce získal na oblibě, se stal také jedním z důležitých nástrojů tehdejší propagandy.⁴⁵ Ten vznikl na politickou objednávku a na pravdivost nebo míru objektivitu se vůbec nekladal důraz. Režisér tak neměl téměř žádnou šanci ovlivnit výslednou podobu snímku. Na začátku 50. let každý film procházel několikanásobným schvalovacím řízením Filmové rady při ministerstvu informací a na úrovni Československého státního filmu takzvanou „Ústřední dramaturgií“. Tyto instituce se značně podílely na koncepci celého snímku a teprve poté, co byl jimi scénář schválen, mohl být rozpracován do filmové podoby. Filmy o průběhu kolektivizace venkova v Československu se velmi lišily od skutečné situace v zemědělství. Strůjci bezpráví v nich jsou prezentováni jako oběti a soukromě hospodařící sedláci jako sabotéři a utlačovatelé bránící obecnému a mechanizačnímu rozvoji či emancipaci žen.⁴⁶

Stejně jako v tisku, i v kinematografii docházelo v druhé polovině 50. a následných 60. let k jistému uvolnění a menším zásahům do filmové tvorby. Docházelo poprvé ke kritickým náhledům na průběh kolektivizace. V období let 1968 a 1969, tedy v době normalizace a oslavování tématu kolektivizace, vznikají známé filmy *Smuteční slavnost*⁴⁷ Zdeňka Sirového nebo *Všichni dobří rodáci*⁴⁸ Vojtěcha Jasného.⁴⁹

---

⁴⁴ ROKOSKÝ, J. *Kolektivizace v Československu*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2013, s. 141-143. ISBN 978-80-87211-96-0.

⁴⁵ Komplexně o problematice kolektivizace ve filmu v: SLINTÁK, Petr a Hana ROTTOVÁ. *Venkov v českém filmu 1945–1969: filmová tvář kolektivizace*. Praha: Academia, 2013, 483 s., [16] s. obr. příl. Šťastné zítřky, sv. 9. ISBN 978-80-200-2303-2.

⁴⁶ *Čítanka kolektivizace* [online]. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, [cit. 31. 5. 2018]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/uvod/citanka-kolektivizace/obrazy-propagandy/kolektivizace-ve-filmu/>

⁴⁷ *Smuteční slavnost*, 1969 [film]. Zdeněk Syrový. ČSSR

⁴⁸ *Všichni dobří rodáci*, 1969 [film]. Vojtěch Jánký. ČSSR

⁴⁹ Tyto dva snímky jsou důkazem uvolňování v druhé polovině 60. let, především období tzv. pražského jara. Souzní s otevřenou diskuzí, která se ve společnosti otevřela k tématu násilné kolektivizace. Oba dva snímky byly později během normalizace označeny za zakázán. Naopak začalo docházet k výkladu kolektivizace 50. let. Vznikla řada snímků jako například seriál *Nejmladší z rodu Hamrů* či dva díly seriálu *Major Zeman*. Svědčí to o nutnosti tématu ze strany vládnoucí moci.

Specifickou formu propagandy měly plakáty a různé druhy karikatur, které byly vyvěšeny na viditelných místech v městech a obcích. Typickým vzorem se stalo prostředí venkova. Náměty takových plakátů a karikatur byly různé. Jednalo se často o vyobrazení pracujících rolníků a zemědělské techniky, které doprovázely zvučná hesla jako například „Více chleba národu – tak bojujeme proti imperialistům“ nebo „Radostné mírové dožínky – za mír, za rozvoj JZD, za další společné osevy“. Častým vzorem se stala ale také žena, což můžeme považovat za určitý projev emancipace v té době. Nejagresivnější složkou kolektivizační propagandy byla problematika „kulactva“, tedy soukromě hospodařících velkých sedláků. Ty na plakátech znázorňovaly například karikatury mužů skrytých za maskami nebo pod lupou s hesly „Nepřátelé vesnice bez masky“ či „Odhalte je“. Takové osoby osočovala propaganda ze spolupráce s exilem, spojovala je s hrozbou atomové války nebo s mandelinkou bramborovou, americkým broukem.⁵⁰ Veškeré neúspěchy kolektivizačního procesu svalovala právě na nepřátele režimu, v tomto konkrétním případě „kulaky“.⁵¹

7. Represe, perzekuce a Akce K (Kulak)

Během provádění procesu kolektivizace docházelo k represím a stupňované perzekuci sedláků, a to v podobě zvyšování povinných dodávek zemědělských produktů, omezování výmlatu obilí na noční hodiny, navíc pod dohledem příslušníků Státní bezpečnosti, či zabavování motorizované techniky. Toto postupné omezování vedlo přes výstražná upozornění místních národních výborů a častá pokutování až k obžalování a následnému odsouzení těchto osob. Během soudních přelíčení jim byly udělovány vysoké tresty odnětí svobody, ztráta občanských práv, peněžité pokuty, propadnutí úspor na bankovních účtech, zabavení celého majetku nebo zákazu vstupu do obcí, měst a krajů navždy. Komunisté si uvědomovali, že se jedná o osoby vlivné, často působící ve veřejných funkcích a obecních spolicích, kteří brzdili proces kolektivizace československého venkova svým odmítavým postojem k takovému druhu družstevnictví, který zcela postrádal jeho původní myšlenku. Jejich odsouzením a následným zpřetrháním kontaktu s místem, kde působili, docházelo k odstrašujícímu případu, který zpravidla urychlil lokální kolektivizační proces.

---

⁵⁰ Více o mandelince bramborové a propagandě v: FORMÁNKOVÁ, Pavlína. Kampaň proti „americkému brouku“ a její politické souvislosti. *Paměť a dějiny* [online]. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2008, s. 22-38. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/0801-22-38.pdf>

⁵¹ BLAŽEK, Petr. *Rozkulačeno! Půlstoletí perzekuce selského stavu*. 1. vydání. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, Národní zemědělské muzeum, 2016, s. 76-95. ISBN 978-80-87912-44-7.

Po odsouzení si velké množství těchto lidí odpykávalo dlouholeté i kratší tresty v různých táborech nucených prací, dolech a pracovních útvarech, kde často v těžkých pracovních podmínkách bez dostatečných ochranných pomůcek vykonávali svou práci. Tito lidé se tak ze dne na den ocitli vedle kriminálních živlů, válečných zločinců a dalších osob, jenž se skutečně v minulosti závažně provinili svými činy. Byl jim často odepřen i písemný styk s rodinou a osobní setkání představovalo zcela výjimečnou událost.

Na tomto místě je důležité zmínit dva nejznámější případy zakročení Státní bezpečnosti proti osobám nesouhlasícím s kolektivizačním procesem v Československu.

Případ obce Babice u Říčan v okrese Třebíč z roku 1951, kde došlo k trojnásobné vraždě a těžkému poraní funkcionářů místního Městského národního výboru, následovali tvrdým odsouzením hlavních představitelů dvou odbojových skupin, které v oblasti působily. Jedna z těchto skupin ale od svého začátku působila pod dohledem agenta Státní bezpečnosti. O druhé dodnes nelze s jistotou říct, zda se jednalo o skupinu organizovanou ctižádostivým jednotlivcem Ladislavem Malým, který kvůli honbě za vidinou odbojové činnosti vtáhl do celého případu velké množství osob, nebo zda se také jednalo o agenta Státní bezpečnosti. Na událostech se podíleli církevní představitelé z místních obcí a také několik velkých a významných sedláků. Všechny tyto aspekty tehdejší justice použila a během vykonstruovaných procesů padlo mimo jiné i 11 rozsudků smrti. Případu využila i propaganda a Babice se stali symbolem teroru, na němž se podíleli právě „vesničtí boháči“.⁵²

Podobný koncept měla akce liberecké Státní bezpečnosti s názvem „Kluky“⁵³ z roku 1952. Ta souvisela s tvorbou Jednotných zemědělských družstev v Mladoboleslavském kraji, respektive se sedláky, kteří do nich odmítali dobrovolně vstupovat. Během ní došlo k vybudování agenturní sítě v komunitě místních větších sedláků. Stejně jako v babických událostech, i zde vystupovali fiktivní představitelé zahraničního odboje. Následně docházelo k provokacím a zatýkání těchto lidí. Nebyl

---

⁵² STEHLÍK, Michal. *Babické vraždy 1951*. Praha: Academia, 2016, 255 s. 1938-1953, svazek 1. ISBN 978-80-200-2593-7.

⁵³ Více například z: MLÁDKOVÁ, Barbora. Paměť Liberecka. *Fontes Nissae*. 2005, , 223-243. ISBN 80-7372-007-8. ISSN 1213-5097.

vydán ani jeden trest smrti, přesto v rozsudcích padly přes tři desítky několikaletých trestů. Jeden z odsouzených, Bedřich Mach, po třech měsících věznění zemřel.⁵⁴

Mimo to docházelo i k mimosoudní perzekuci rodinných příslušníků odsouzeného, kteří byli během krátké doby vystěhováni do zcela cizího prostředí daleko od svých domovů, v lepších případech v rámci okresu či obce. Děti odsouzených musely ukončit studia na středních odborných školách a univerzitách, některým nebylo dovoleno dokončit ani základní vzdělání. V rámci povinné vojenské služby pak některé nasazovali k Pomocným technickým praporům.⁵⁵

Mimosoudní akce⁵⁶, zvaná Akce K (Kulak), byla zahájena v listopadu 1951 po vydání směrnice tří ministrů a Státní bezpečnost ji označovala jako Tajný rozkaz ministra národní bezpečnosti (TRMNB) č. 27/1951. Jejím cílem se stali nejbližší členové rodiny odsouzeného, kteří s ním bydleli v jedné domácnosti. Jednalo se tak například o manželky, manžele, děti, ale i rodiče. Stávalo se, že byli vystěhováni i jednotlivci, kteří s rodinou nebyli v příbuzenském stavu, ale například pouze vypomáhali delší dobu na v usedlosti.⁵⁷

Celá akce oficiálně skončila v druhé polovině roku 1953 v souvislosti se systémovou krizí režimu. Na místní úrovni ale pokračovala nadále a v polovině 50. let odstartovala nová vlna kolektivizace, v jejímž rámci došlo k opětovnému procesu vystěhování sedláckých rodin. Ojedinelé případy se objevují i po roce 1968. Celkový počet vystěhovaných rodinných celků v 50. letech se odhaduje na více než čtyři tisíce, čítajíc zhruba 20 000 osob.⁵⁸

---

⁵⁴ RÁŽEK, Adolf. Akce „Kluky“. [online]. Praha: 2010, 51 s. [cit. 8. 7. 2018]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/soubor/udvzk-skpv-galerie-soubory-kluky.aspx>

⁵⁵ JECH, Karel. *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*. Praha: Vyšehrad, 2008, s. 118-140. Moderní dějiny. ISBN 978-80-7021-902-7.

⁵⁶ Komplexně o této akci v: BLAŽEK, Petr. *Akce K*. 1. vydání. Praha: Pulchra, 2010, 636 s. ISBN 978-80-87377-05-5.

⁵⁷ JECH, Karel. *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*. Praha: Vyšehrad, 2008, s. 118-140. Moderní dějiny. ISBN 978-80-7021-902-7.

⁵⁸ BLAŽEK, Petr. *Rozkulačeno! Půlstoletí perzekuce selského stavu*. 1. vydání. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, Národní zemědělské muzeum, 2016, s. 107. ISBN 978-80-87912-44-7.

8. Mládí Františka Votavy

František Votava se narodil 27. března 1905 v domku číslo 26 ve vesnici Radkovic u Hrotovic, okres Moravské Budějovice. Jeho otec František byl celoláníkem v Radkovicích a matka Marie, rozená Švehlová, ženou v domácnosti. Krátce poté, co dosáhl školního věku, vypukla v Evropě 1. světová válka. Otec, vzhledem k jeho stáří, nebyl odveden na frontu jako ostatní muži ze vsi, a naopak, bratr Stanislav nedosahoval ještě stanoveného odvodního věku. Pouze bratranec Karel Votava musel narukovat na italskou frontu a poté, co padl do zajetí, se přihlásil do československých legií.⁵⁹

František pomáhal rodičům na polích a v domácnosti. Po celou dobu byl vedený k tomu, aby pokračoval v rodinné tradici zemědělství. Zároveň navštěvoval obecnou školu a později měšťanku. Mezi jeho kamarády patřil soused Josef Ouroda, pozdější účastník československého zahraničního odboje.⁶⁰ V roce 1925 obdržel povolávací rozkaz k nástupu do presenční vojenské služby v československé armádě. Do služby nastoupil dne 1. října téhož roku ve Znojmě s určením pro službu kulometčíka. V rámci své jednotky byl odeslán do oblasti slovenského města Lučenec, kde sloužil u 8. kulometné roty 2. praporu.⁶¹ Z dochované korespondence a osobního deníku lze vyčíst, že v době volna skládal krátké básně, četl knihy a maloval. Také rád chodil s ostatními vojáky, tedy spíše kamarády, na taneční zábavy za slečnami. Zkrátka se choval jako většina mladých mužů v jednotce. Často myslel na návrat domů, za rodiči a bratrem.⁶² Už v té době lze z korespondence vyčíst jasně deklarovaný vztah k půdě, která rodině patřila. Po demobilizaci dne 26. listopadu 1926 se vrátil ze Slovenska do rodných Radkovic, kde se ihned zapojil do práce na rodinném statku.⁶³

---

⁵⁹ Karel Votava se narodil dne 25. 10. 1899 v Hrotovicích, bydlel ale v obci Radkovic. Jako vojín 25. pěšího pluku rakousko-uherské armády se zúčastnil bojů na italské frontě, kde padl v říjnu roku 1917 do zajetí u Monte Sabatina. V únoru 1918 se přihlásil do československých legií v Padule. Stal se příslušníkem 31. pěšího pluku, se kterým se v roce 1919 vrátil do Československa. Více z: *Záznam vojáka: Karel Votava*, [online]. Vojenský ústřední archiv: ©2017 [cit. 24. 10. 2017]. Dostupné z: www.vuapraha.cz/soldier/11208952

⁶⁰ Josef Ouroda se narodil dne 15. března 1909 v Radkovicích u Hrotovic. Za první republiky sloužil jako voják z povolání v řadách československé letectva. Dosáhl hodnosti četaře. Před vypuknutím druhé světové války přešel ilegálně hranice do Polska, kde vstoupil do československého legionu. Po napadení Polska se stahoval s částí jednotky na východ, kde byl zajat Rudou armádou. Prošel sovětskou internací v zajateckých táborech. Poté se dostal v březnu 1941 na Blízký východ, kde se stal příslušníkem 11. pěšího praporu – Východního. S touto jednotkou absolvoval následně celou bojovou anabázi. S blížícím se koncem bojů v Africe využil možnosti přihlášky vstupu do britského Královského letectva. Až do konce války sloužil jako mechanik – instalatér u 311. československé bombardovací perutě. Zemřel dne 2. října 1978. V rámci rehabilitace československých zahraničních letců byl povýšen do hodnosti plukovníka letectva in memoriam. Více z: *Záznam vojáka: Josef Ouroda*, [online]. Vojenský ústřední archiv: ©2018 [cit. 6. 4. 2018]. Dostupné z: www.vuapraha.cz/soldier/12571987

⁶¹ *Archiv rodiny Votavových*, Osobní vojenský deník Františka Votavy, 1925-1926.

⁶² *Archiv rodiny Votavových*, Osobní korespondence Františka Votavy, 1925-1926.

⁶³ *Moravský zemský archiv v Brně*, B 340 Gestapo Brno, inv. č. II F3 – 1883/40, sign. 100-235-17.

Opět začal pomáhat rodičům na polích a lukách, stejně jako před odchodem na vojnu. V té době poznal Františku Říhovou z nedaleké Ohrazenice, dceru největšího místního sedláka Františka Říhy a Marie, rozené Holíkové. Po několikaměsíční známosti ji požádal o ruku. V červnu 1932 měli svatbu v kostele svaté Markéty v Jaroměřicích nad Rokytnou, již následovaly oslavy v Ohrazenici na rodinném statku. Dle svatební smlouvy zdělili novomanželé hospodářství o celkové výměře 33 hektarů. Do společného vlastnictví pak každý z nich dostal polovinu usedlosti číslo popisné 8 se statkem v Ohrazenici. K vybavení statku již tenkrát patřilo velké množství kvalitních zemědělských strojů, techniky a dalších nezbytností pro potřeby hospodaření.⁶⁴

Rodina Říhových, do které se František Votava v červnu 1932 přiženil, je spjata s historií obce již od úplného počátku. Podle legendy obec založilo pět bratrů Říhových poté, co dostali povolení k založení obce od správce jaroměřického panství v 15. století.⁶⁵ Dům číslo popisné 8 je jedním z nejstarších stavení v Ohrazenici. Nachází se ve východní části obce a vede k němu slepá cesta z hlavní silnice. Samotný dům je rozdělen průjezdem na dvě části. V pravé části domku se nachází předsíň, kuchyně a velká ložnice. V levé části je taktéž předsíň, jídelna s kachlovými kamny, ložnice, spíž a koupelna se záchodem. Nad celým domkem je rozsáhlá půda, kde se v pytlích a bednách skladovaly sklizené zemědělské produkty. Na pravou část domu je připojena místnost, kde se mlátilo obilí. Ta je dodnes zachována téměř v původní podobě. Na levou část stavení navazuje stáj s chlívem, na tehdejší dobu obojí velmi moderně zařízené. I nad touto částí statku se nachází rozsáhlá půda pro uskladnění sena a krmě pro dobytek. Za obytným stavením se rozkládá dvorek s původní studnou, která však nebyla zdrojem pitné vody, ale pouze užitkové. Pro vodu se chodilo na náves. Za dvorkem, částečně navazující na stáje a chlív, se nachází veliká stodola, postavená v roce 1856, která měla široké využití. Zhruba tři čtvrtiny stodoly sloužily k uskladnění zemědělských strojů a náčiní. Dodnes se v ní nachází zhruba desítka prvorepublikových secích a dalších zemědělských strojů značky K. & R. Ježek z Blanska, celoevropsky uznávané firmy na výrobu zemědělské techniky. V pravé části stodoly se nacházely králíkárny, sklep s klenutým stropem, kůlna a holubník. Na klenutém stropě jsou dodnes umístěny staré saně, které se zapřahaly za koně a v zimě tak mohli členové rodiny cestovat po blízkém okolí, zvláště do Jaroměřic nad Rokytnou na bohoslužby v chrámu

---

⁶⁴ Rozhovor s Janem VOTAVOU, nar. 1938, synem Františka Votavy. Hejnice 5. 11. 2016.

⁶⁵ *Obecní úřad v Ohrazenici*, kronika obce Ohrazenice za 15. století, nestr. [cit. 1. 6. 2018].

svaté Markéty, obchodní jednání či návštěvy příbuzných.⁶⁶ Na velké půdě stodoly se pak skladovalo po dlouhá desetiletí seno. Za stodolou se nachází rozsáhlý ovocný sad s jabloněmi, hrušněmi, slivoněmi a největší dominantou je vysoký ořešák v pravém spodním koutu sadu. Poslední budovou na statku je stodola nad ovocným sadem, která byla postavena v roce 1893. Jedná se tedy o nejnovější stavbu na celém statku. Dříve se v ní nacházela mlátička na obilí, zakoupená těsně před odsouzením Františka Votavy v roce 1953.⁶⁷ Za stodolou je pak malá zahrada, jež zakončuje celý pozemek statku.⁶⁸

Rok po svatbě se manželům Votavovým narodila dcera Marie a o dva roky později pak první mužský potomek, syn František. Hospodaření v období tzv. první republiky bylo náročné, i přesto se však podařilo statek modernizovat a pořídit další vybavení. Jednalo se především o novou mlátičku obilí typu 28, kterou vyrobila pro potřeby statku v roce 1935 firma bratří Smrčkových z Moravských Budějovic, dále například o nový lis na slámu, mobilní elektromotor o výkonu 10 kW nebo čističku na jetel. Jako vlivný rolník se František Votava zapojil do veřejného života v obci. Byl například členem obecního mysliveckého sdružení nebo sdružení dobrovolných hasičů, kde dosáhl i vyšší hodnosti.⁶⁹ U rodinných polí nechal vystavět minimálně dvoje boží muka. Také se přímo podílel na fungování obce v jejím představenstvu za Československou stranu lidovou a vypracoval se až na post starosty obce. Koncem roku 1937 Marie znovu otěhotněla a v červnu 1938 se Votavovým narodil syn Jan.⁷⁰ V tuto dobu se Československá republika nacházela v nelehké politické situaci, kterou výrazným způsobem ovlivňovala politika appeasementu Velké Británie a Francie, vzrůstající vliv nacistického Německa a stále vyhrocenější požadavky ze strany SdP. Přijetí tzv. Mnichovské dohody a o několik měsíců později vyhlášení Slovenské republiky a Protektorátu Čechy a Morava přivedlo mladou rodinu Votavových stejně

---

⁶⁶ Zajímavostí je, že v roce 2014 se v klenutém stropě, pod vrstvou sena, plev a prachu našlo velké množství dopisů, pohlednic, školních sešitů, svatých obrázků a dalších písemností z období let 1891 až 1921. Pravděpodobně si je tam uschovaly sestry Řihovy po návratu z učení ve Vídni. Jelikož se k rodu Řihových z Ohrazenic nedochovalo téměř žádné dokumenty, byl tento nález velkým přínosem pro poznání života tohoto rodu v uvedeném období.

⁶⁷ Dnes slouží stodola jako úložný prostor firmy Nábytek Hrdý, s. r. o. z Ohrazenice.

⁶⁸ V červenci roku 2000 byl statek jedním z míst, kde se natáčel 19. díl seriálu režiséra Antonína Moskalyka Četnické humoresky. Scény se natáčely v kuchyni v levé části usedlosti, kde byl i dlouhý záběr na křížek s fotografií Františky Votavové, manželky Františka Votavy. Dále pak v prostoru před usedlostí, kde byl na starých vratech z roku 1860 namalován bílou barvou hanlivý nápis.

⁶⁹ *Archiv rodiny Votavových*, fotografie Františka Votavy staršího v uniformě sdružení dobrovolných hasičů obce Ohrazenice z období do roku 1939.

⁷⁰ Rozhovor s Janem VOTAVOU, nar. 1938, synem Františka Votavy. Hejnice 5. 11. 2016.

jako další obyvatelé Evropy na pokraj druhé světové války, jedné z největších katastrof 20. století.⁷¹

9. Doba nacistické okupace

Během krátké doby od vyhlášení protektorátu prošel nově vzniklý stát značnou proměnou, která byla pod taktovkou nacistické správy. Po vypuknutí 2. světové války se rodině hospodařilo mnohem složitěji. František, jakožto jeden z představitelů obce, tehdy již jako člen Národního souručenství⁷², byl na přelomu let 1940 a 1941 prověřován gestapem⁷³ v Jihlavě⁷⁴. To se zajímalo o jeho politickou minulost a také vojenský výcvik, který absolvoval ve 20. letech na Slovensku. Spolu s ním byli vyšetřováni ještě další tři muži z Ohrazenice. Informace o „zájmových“ osobách poskytla na základě předešlé žádosti jihlavského gestapa četnická stanice v Jaroměřicích nad Rokytnou. František byl hodnocen jako slušný občan a komunální politik, proti němuž ani jeho rodině nebylo zjištěno žádných závad. O této jeho lustraci samozřejmě nevěděl.⁷⁵

V dubnu 1942 došlo k sundání zvonu z kapličky svatého Víta na návsi, který zde visel od roku 1731. Ten byl následně odeslán do Hamburku jako materiál pro německý zbrojní průmysl. Rodina Votavových ze svých finančních prostředků pořídila nový zvon a darovala jej obci. Původní se v roce 1945 podařilo získat zpět. Od té doby má svatovítská kaplička dva.⁷⁶

---

⁷¹ CUHRA, Jaroslav. *České země v evropských dějinách*. Díl čtvrtý, od roku 1918. Praha: Paseka, 2006, 99-102 s., [8] s. barev. map. ISBN 80-7185-794-7.

⁷² Národní souručenství byla jednotná protektorátní organizace, jejíž program stavěl na upevňování morálky a národní pospolitosti na základech tzv. „první republiky“. Předsedou strany se stal agrárník Adolf Hrubý. Členy se během velmi krátké doby stali téměř všichni dospělí muži v Protektorátu. Organizace pomáhala rodinám zatčených a deportovaných osob do internačních a koncentračních táborů. Za tuto činnost bylo několik desítek osob zatčeno a 43 z nich zastřeleno. Odznak Národního souručenství se zkratkou NS mnoho členů nosilo otočený o 180°. Vznikla tak zkratka SN, která v daném případě znamenala „Smrt nacistům“. Více z: DEMETZ, Peter. *Praha ohrožená 1939-1945: politika, kultura, vzpomínky*. Praha: Mladá fronta, 2010, 48-49 s. [8] s. obr. příl. ISBN 978-80-204-1798-5.

⁷³ Gestapo, německy Geheime Staatspolizei, byla zkratka pro nacistickou Tajnou státní policii, která v letech 1933 až 1945 představovala jednu ze složek bezpečnostního aparátu nejenom v Německu, ale později také na Nacisty okupovaných územích. Cílem Tajné státní policie bylo potírání vnitřních nepřátel a také všech odpůrců nacistického systému. Více k tomu viz SLÁDEK, Oldřich. *Zločinná role gestapa: Nacistická bezpečnostní policie v českých zemích 1938-1945*. Praha: Naše vojsko, 1986, 446 s., fotogr. Dokumenty, Sv. 211.

⁷⁴ Služebna jihlavského gestapa, spadající pod úřadovnu v Brně, byla založena již 15. března 1939 v Hluboké ulici, kde sídlila zároveň četnická stanice. V září téhož roku se přesunula na adresu Palackého č. p. 50. Kriminálním komisařem v době vyšetřování Františka Votavy byl kriminální komisař SS-Obersturmführer Rudolf Blume (popraven v lednu 1947). Více v: LAUDIN, Radek. V „domě zla“, kde sídlilo jihlavské gestapo, je dnes klidné bydlení. In: iDNES.cz [online]. 18. 1. 2015 [cit. 25. 1. 2018]. Dostupné z: http://jihlava.idnes.cz/sidla-gestapa-na-vysocine-za-druhe-svetove-valky-f6e-/jihlava-zpravy.aspx?c=A150110_2130122_jihlava-zpravy_mv

⁷⁵ *Moravský zemský archiv v Brně*, B 340 Gestapo Brno, inv. č. II F3 – 1883/40, sign. 100-235-17.

⁷⁶ *Obecní úřad v Ohrazenici*, kronika obce Ohrazenice za roky 1942-1945, nestr. [cit. 13. 5. 2018].

Po atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha v květnu 1942 se Ohrazenice dostala do hledáčku gestapa. Ze vsi totiž pocházely sestry Marie a Ludmila Kovárníkovy, příslušnice domácího odboje, které díky kontaktům na parašutisty Jana Kubiše a Josefa Gabčíka pomáhaly s přípravami a organizací tohoto činu. Dle svědectví odbojáře Františka Šafaříka sestry přibližně dvakrát týdně přebíraly zprávy o pohybu zastupujícího říšského protektora, které následně dále předávaly parašutistům. Také jim spolu s dalšími kamarádkami dělaly po Praze doprovod, aby působili méně podezřele.⁷⁷ Dle kroniky obce Ohrazenice, byla Marie dokonce později milenkou zmíněného Jana Kubiše. Když do vesnice přijelo gestapo, aby zadrželo všechny členy jejich rodiny, došlo k neuvěřitelné náhodě. Díky chybě v dokladech, jelikož gestapo pátralo po rodině Kovárníkových, byla rodina ušetřena osudu mnoha rodinných příslušníků a spolupracovníků podílejících se na atentátu. Až do konce války se na tuto chybu nepřišlo. V obci u rodičů obou sester se později dokonce ukrývala dcera starší z nich, která dobu okupace přežila. Toto svědectví je však nutné brát s rezervou, jelikož zápis vznikl teprve v nedávné době. Původní kronika obce se do dnešních dnů nedochovala.⁷⁸

V závěrečných měsících války se František nevyhnul jednání s ozbrojenými jednotkami německé armády. Těsně před jejich příchodem do vsi obdržel Votava od partyzánů zprávu, aby se všichni muži přes noc ukryli v lesích, jelikož se šířily zprávy o jejich nasazení při kopání zákopů. Schovali se v lesích s místními názvy „Doubí“ a u „Jezevčích děr“. Druhého dne ráno vzkázal německý velitel, aby se všichni vrátili zpět do domů.⁷⁹ Jihozápadně od obce byl zbudován vojenský tábor, který se částečně nacházel v jeho lese. Dále byla v blízkosti obce zbudována vojenská střelnice, kde se cvičily nejenom pěší jednotky, ale také dělostřelci a tankové posádky. Také přímo v jeho usedlosti byla krátce ubytována dvojice německých důstojníků, která vyklidila celou jednu polovinu domu. V době, kdy se k obci blížila spojenecká vojska, německé jednotky vesnici opustily. Krátce poté osvobodili Ohrazenici příslušníci Rudé armády. Do domu pak byli umístěni dva němečtí zajatci, kteří sedlákům pomáhali při polních pracích.⁸⁰

---

⁷⁷ STEHLÍK, Eduard. *Jan Kubiš*. 1. vydání. Praha: Tváře, 2017, s. 97-98. ISBN: 978-80-88041-14-6.

⁷⁸ *Obecní úřad v Ohrazenici*, kronika obce Ohrazenice za rok 1942, nestr. [cit. 20. 10. 2017].

⁷⁹ *Obecní úřad v Ohrazenici*, kronika obce Ohrazenice za rok 1945, nestr. [cit. 1. 6. 2018].

⁸⁰ Rozhovor s Janem VOTAVOU, nar. 1938, synem Františka Votavy. Hejnice 5. 11. 2016.

10. Poválečná léta a nástup komunismu

Po osvobození Československa a konečné porážce nacistického režimu v květnu 1945 nastaly pro většinu zemědělců v zemi vhodnější podmínky pro hospodaření, které nebyly determinovány potřebami válečného hospodářství a okupačního režimu.⁸¹ Už nemuseli odvádět striktně dané a přísně kontrolované dodávky, za jejichž neplnění byli někteří z nich během okupace dokonce vězněni. Přesto sféra zemědělství procházela od tohoto roku množstvím nových předpisů a nařízení. Podle dekretu prezidenta republiky číslo 12/1945 Sb. došlo k hromadné konfiskaci půdy vlastníků německé, maďarské, ale i československé národnosti, kteří za doby okupace kolaborovali s nacisty, což bylo zakotveno v Košickém vládním programu. Půda pak přešla do správy Národního pozemkového fondu, který ji přerozdělil mezi české, slovenské a ukrajinské domkaře a reemigranty⁸², malé a střední rolníky, stejně tak i zemědělské dělníky dle jejich údajných zásluh v osvobozeneckém boji.⁸³ V roce 1947 došlo také k revizi pozemkové reformy zákonem č. 142/1947 Sb., kterou byla velkostatkářům stanovena limitní výměra o velikosti 50 hektarů.⁸⁴

Statek Votavových v prvních poválečných letech vzkvétal, rozvíjel se a procházel další modernizací. Rodina si vzhledem k tomu, že František Votava musel z pracovních důvodů často dojíždět i do sousedních vesnic a měst, zakoupila například krátce před únorem 1948 červený motocykl Jawa 175 s pákovým řazením. I přes každodenní těžkou a složitou práci, kterou zemědělství představovalo, byla rodina spokojena a podle vzpomínek nejmladšího syna patřila v obci mezi vážené a respektované obyvatele. Vedle úspěšného vedení statku se její členové podíleli i na správě obce a zapojili se do řady aktivit společenského charakteru.⁸⁵

---

⁸¹ Tento pozitivní trend se nedotkl německy mluvících zemědělců žijících v Československu, kteří byli většinou vysídleni do některé z okupačních zón Německa s tím, že jejich majetek byl zkonfiskován. K této problematice více např. STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. Praha: Academia, 1991, 536 s. ISBN 80-200-0328-2.

⁸² V té době je ministerstvo zemědělství ovládáno představiteli KSČ. Značný vliv má strana i v místní správě mnoha obcí v pohraničí, čehož komunisté propagandisticky využívají. Tím stoupla jejich obliba mezi příslušníky rolnictva, zvláště menšími rolníky, kteří tak často získávali půdu. Více k této problematice v: JECH, Karel. *Soumrak selského stavu 1945–1960*. 1. vydání. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2001, 252 s. Sešity Ústavu pro soudobé dějiny, sv. 35. ISBN 80-7285-010-5.

⁸³ HRABA, Zdeněk. *Kolektivizace a transformace československého a českého zemědělství v letech 1945-2004: právně normativní pohled*. Praha: Vladimír Lelek, 2013, 30-33 s. ISBN 978-80-904837-4-3.

⁸⁴ Více o revizi pozemkové reformy z: HRABA, Zdeněk. *Kolektivizace a transformace československého a českého zemědělství v letech 1945-2004: právně normativní pohled*. Praha: Vladimír Lelek, 2013, 45-49 s. ISBN 978-80-904837-4-3.

⁸⁵ Rozhovor s Janem VOTAVOU, nar. 1938, synem Františka Votavy. Hejnice 5. 11. 2016.

Podle svědectví Růženy Vorlové je všeobecný respekt a materiální zabezpečení nepoznamenal v negativním slova smyslu. V obci patřili mezi oblíbené a ve srovnání s některými jinými většími sedláky neměli tendenci povyšovat se nad ostatní⁸⁶. Snažili se pomáhat například tím, že zapůjčili koně, které menším rolníkům usnadnili práci na vlastním hospodářství. Během žní Františka Votavová, která byla ve vesnici vyhlášenou kuchařkou a pekařkou, nosila občerstvení pro všechny pracující. Pečením si dokonce na vesnici přivydělávala, distribuovala svatební dorty a další cukrářské výrobky na křtiny a posvícení.⁸⁷ František Votava se jako lidovec opět aktivně zapojil do veřejného života, stal se členem MNV v Ohrazenici, kterému začal později předsedat. Vedle toho působil v řadě spolků.⁸⁸ K veřejnému životu v obci postupně vedl i své dva syny, kteří po jeho vzoru vstoupili do sdružení dobrovolných hasičů.⁸⁹

Tento stav byl narušen až v souvislosti s únorovým převzetím de facto monopolu moci ve státě Komunistickou stranou Československa. V tomto kontextu je nutno zmínit, že popularita komunistické strany byla v poválečném Československu výrazná, a to i mezi zemědělci, především menšími rolníky. Komunisté získali do své kompetence ministerstvo zemědělství, zdařilou a šikovnou propagandou se zároveň dokázali prezentovat jako ti, kteří rozdávají půdu.⁹⁰ Na druhou stranu lze již v tomto období vysledovat určitou skepsi a obavy z budoucnosti především u tradičních sedláckých rodů.⁹¹

Do Československa se donesly zprávy o kolchozech, které byly pro soukromě hospodařící zemědělce značnou hrozbou. Mohli tak přijít o několik desetiletí těžce budovaný kapitál, který byl spojený nejenom s nimi, ale i s generacemi předešlými. Slýchávali, jakým způsobem je zacházeno s odpůrci nových forem hospodaření v zemích Sovětského svazu. Skutečnost, že nově vzniklá vláda a ministr zemědělství slibovali, že ke kolektivizaci nedojde a celá záležitost se bude řešit nějakým méně

---

⁸⁶ *Archiv autora*, korespondence s paní Růženu Vorlovou. Ohrazenice 22. 8. 2017.

⁸⁷ *Archiv autora*, korespondence s paní Růženu Vorlovou. Ohrazenice 22. 8. 2017.

⁸⁸ Rozhovor s Janem VOTAVOU, nar. 1938, synem Františka Votavy. Hejnice 5. 11. 2016.

⁸⁹ *Archiv rodiny Votavových*, fotografie Františka Votavy staršího, Františka Votavy mladšího a Jana Votavy v uniformách sdružení dobrovolných hasičů obce Ohrazenice z období let 1945-1953.

⁹⁰ Více z: JECH, Karel. *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*. Praha: Vyšehrad, 2008, s. 43-51. Moderní dějiny. ISBN 978-80-7021-902-7.

⁹¹ ČAPKA, František a Jitka LUNEROVÁ. *1948: Vítězný únor: cesta k převratu*. Brno: CPress, 2012, 152 s. Zlomové okamžiky. ISBN 978-80-264-0089-9.

radikálním způsobem, na klidu sedláků mnoho nepřidala. Tyto sliby byly následně porušeny a začalo se se zakládáním Jednotných zemědělských družstev.⁹²

I v Ohrazenici se situace změnila. Zvláště řídicí školy Kovács, původem Rusín, který se stal ve vsi předsedou KSČ, měl vůči Františku Votavovi, největšímu a nejvlivnějšímu sedlákově v obci, averzi. Dle vzpomínek pamětníků to byl mstivý člověk, který měl své přesvědčení a s nikým nediskutoval. Během polních prací často pracovala na statku a polích Votavových manželka řídicího. Za tuto práci dostávali Kováčsovi zrní, brambory a další zemědělské produkty. Také během výmlatu jim bylo údajně vždy vyhověno. Příčiny negativního vztahu k Votavovým zůstávají tedy nejasné. František zároveň odmítl i vstup do KSČ a představa odevzdání majetku do JZD⁹³ mu byla naprosto cizí.⁹⁴

Nátlak na hospodářství se neustále zvyšoval a pomocí různých omezení docházelo k cílenému stěžování práce. Rodina nesměla například najímat další lidi na práci, což při stále zvyšujících se odvozech obilí, brambor a masa vedlo k neplnění předepsaných dávek. Za toto neplnění byl František napomínán a musel platit vysoké pokuty. V roce 1950 mu bylo zakázáno mlátit obilí v denních hodinách, což výmlat značně ztěžovalo. Pracovalo se v noci při umělém osvětlení a za přítomnosti dvou příslušníků Státní bezpečnosti.⁹⁵ Vše se muselo stihnout do brzkého rána, jelikož obilí muselo odejít na dobývku. Na podzim téhož roku a na jaře roku 1951 si musel osetí vypůjčit s příslibem, že jej vrátí, až se jejich situace zlepší. Votavovým onemocněl dobytek, což vedlo k dalšímu neplnění stanovených dávek.⁹⁶

---

⁹² K tomu více např. BLAŽEK, Petr. *Rozkulačeno! Půlstoletí perzekuce selského stavu*. 1. vydání. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, Národní zemědělské muzeum, 2016, 63 s. ISBN 978-80-87912-44-7.

⁹³ Název Jednotné zemědělské družstvo, zkratka JZD, se používal pro označení zemědělských družstev na území Československa v letech 1949 až 1989. Vznikala po vzoru kolchozů v Sovětském svazu. Hlavním cílem bylo rozšiřování zemědělských ploch, sjednocování rostlinné a živočišné výroby a také sdružování rolníků. Vložením majetku, ať už movitého nebo nemovitého, ztratil původní vlastník vlastnická práva na daný majetek. Ten přešel plně do vlastnictví jednotlivých družstev, která spadala do státního vlastnictví. Po roce 1989 zůstala některá družstva zachována, pouze změnila název nebo právní formu podnikání. Více z: KAPLAN, Karel. *Proměny české společnosti (1948-1960)*. Část druhá, Venkov. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2012, s. 136-173. Česká společnost po roce 1945, sv. 9. ISBN 978-80-7285-155-3.

⁹⁴ *Archív autora*, korespondence s paní Růženou Vorlovou a Vlastimilem Papouškem. Ohrazenice 12. - 25. 9. 2017.

⁹⁵ Státní bezpečnost byla tajná politická policie, která se stala symbolem represe v dobách komunistického režimu mezi léty 1948 a 1989. Vznikla v roce 1945 jako součást Sboru národní bezpečnosti. Podílela se na upevňování režimu a chránila ho až do jeho zhroutení. Spadala, až na krátké období let 1950 až 1953, pod Ministerstvo vnitra. Zvláště v 50. letech, do smrti J. V. Stalina a Klementa Gottwalda, konstruovala procesy s politicky nespolehlivými osobami. Používala fyzického i psychického násilí pod dozorem poradců ze Sovětského svazu. Od 60. let se její funkce transformovala hlavně na úlohu zpravodajskou. Zanikla 15. 2. 1990 rozkazem ministra vnitra Richarda Sachera. Více například z: KAPLAN, Karel. *Nebezpečná bezpečnost [státní bezpečnost 1948-1956]*. Brno: Doplněk, 1999, 289 s. Knihy – dokumenty. ISBN 80-7239-024-4.

⁹⁶ Rozhovor s Janem VOTAVOU, nar. 1938, synem Františka Votavy. Hejnice 5. 11. 2016.

Každodenní součástí života Votavových se staly i neohlášené kontroly Státní bezpečnost. Ty byly realizovány cíleně často v době, kdy se doma nacházel pouze nejmladší syn Jan, jehož StB slovně napadala a ponižovala.⁹⁷ Situaci vyhrotilo propuknutí slintavky u dobytka na podzim téhož roku, což vedlo k zákazu vyjíždění ze statku. Rodina se dostala do materiální tísně, záhy se jí nedostávalo peněz ani na zabezpečení základních potřeb. Postupně byl omezován i jejich vliv v obci. František Votava byl např. zbaven členství v mysliveckém sdružení, spojené se zabavením úplně nové pětiranné kulovnice, dvou brokovnic a malorážky. Konfiskován byl i výše zmíněný motocykl značky Jawa.⁹⁸

V květnu 1952, těsně před žněmi, se nad Ohrazenicí prohnalo silné krupobití, které zničilo téměř celou úrodu, poničilo stavení a zranilo jeden pár koní, s nímž již nestačil starší syn František z pole ujet. Rozsáhlé škody, obilí bylo zatlučeno do hlíny tak, že se nemuselo ani sekat, vytlučené okenní tabulky a značně poničené střechy, život rodiny ještě více zkomplikovaly. Jan Votava uvedl, že tato událost v podstatě předznamenala osud rodiny, který ji v následujících měsících čekal.⁹⁹

O dva měsíce později, při kontrole stavu dobytka, bylo zjištěno, že na statku chybí jeden kus hovězího a několik kusů drůbeže, za což byl Votava napomenut. Na to reagoval 15. srpna písemně odvoláním ONV v Moravských Budějovicích, kterému podal široké vyjádření. Pravděpodobně se jednalo o jednu z mnoha provokačních aktivit vůči rodině. Votava musel vzhledem k údajnému nadbytku dobytka dva kusy odevzdat s tím, že mu bylo přislíbeno ONV navrácení jednoho z kusů, což se nestalo. Za vinu mu bylo dále kladeno, že nedodal požadované množství masa na dodávku. To odůvodnil opakovaným nedostatkem krmiva. Stejný důvod uvedl i v případě uhynutí několika kusů drůbeže a s tím spojeným nesplněním předepsané dodávky vajec.¹⁰⁰

Na začátku prosince mu vydal MNV potvrzení o plnění dodávkových úkolů, v němž bylo zároveň konstatováno, že Votavovo hospodářství zasáhlo krupobití, které

---

⁹⁷ Pro takové a další postupy při potírání vesnických boháčů se používá označení mimosoudní perzekuce. Během ní dochází k psychologickému nátlaku ze strany Státní bezpečnosti a úřadů. Tento stupňovaný nátlak má v osobě nejenom zemědělce, ale i jeho blízkých, vyvolat pocit strachu a nejistoty. Typickým příkladem je například návštěva Státní bezpečnosti v době, kdy jsou domácnosti přítomny pouze nejmladší členové rodiny. Tento postup značně působil i na další občany vesnice. Nechtěli být následně s kulaky spojováni, aby předešli vlastnímu teoretickému stíhání. Více z: JECH, Karel. *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*. Praha: Vyšehrad, 2008, s. 141-150. Moderní dějiny. ISBN 978-80-7021-902-7.

⁹⁸ RŮŽIČKA, Miloslav. *Vyhnaní II. Akce „kulak“*. 1. vydání. Havlíčkův Brod: Judacreative, 2011, str. 158-159. ISBN 978-80-260-1498-0.

⁹⁹ Rozhovor s Janem VOTAVOU, nar. 1938, synem Františka Votavy. Hejnice 5. 11. 2016.

¹⁰⁰ *Archiv rodiny Votavových*, Odvolání se z nálezu Zn X-072.3 ze dne 31. 7. 1952, Ohrazenice 15. 8. 1952.

zničilo zvláště úrodu žita, a to z 80 %. V důsledku této skutečnosti neměla rodina dostatek krmné základny jadrných krmiv pro dobytek.¹⁰¹

11. Proces a výkon trestu

Dne 19. prosince 1952 byl František Votava zažalován okresním prokurátorem v Moravských Budějovicích ze sabotáže. Podle něj jako soukromý zemědělec v Ohrazenici neplnil úmyslně do září téhož roku své povinnosti vyplývající z jeho povolání, čímž zvyšoval výkup zemědělských produktů. Zároveň zůstal dlužen veřejnému zásobování 100 kilogramů pšenice, 5 metráků žita, 201 metráků brambor, 5.466 litrů mléka, 512 kilogramů hovězího masa a 876 kilogramů vepřového masa. Dále také řádně neobdělával a nehnojil svá pole, neodebíral umělá hnojiva, pozdně sel, pozdně sázel brambory a nestaral se o dobytek, kvůli čemuž mu zakrnělo sedm běhounů. Tímto působil záměrně ztěžování provádění jednotného hospodářského plánu, čímž se provinil spácháním sabotáže.¹⁰²

Žaloba podaná v případě Votavy kopírovala v mnohém řadu obdobných případů procesů s tzv. vesnickými boháči. Podle ní obžalovaný, stejně jako ostatní vesničtí boháči, mařil úsilí poctivých družstevníků, kteří těžce pracovali podle vzoru sovětských kolchozníků. On naopak, poslušen hlasu „zahraniční reakce“, brzdil „socializaci vesnice“ a nabádal jiné střední zemědělce, aby nevstupovali do zemědělských družstev a podporoval je v nenávisti k lidově demokratickému zřízení. Dále záměrně neplnil předepsané dodávky, ke kterým se zavázal a zároveň si měl stěžovat, že dříve, za doby „první buržoazní republiky“, statek vzkvétal. To podle žaloby sice odpovídalo realitě, ale jen protože v tu dobu pro Votavu pracovali čeledín, dvě služebné a na polích námezdníci, které „záměrně vykořisťoval“. V době poválečné, tedy do února roku 1948, s vidinou, že se vrátí dřívější časy, pracoval podle obžaloby spolehlivě, to se ale změnilo velice rychle po převzetí moci ve státě komunisty. Votava se rozhodl režimu „škodit“ a to za pomoci sabotáže, kterou prokurátor charakterizoval jako cílenou.¹⁰³

V druhé části žaloby bylo konstatováno, že vinu Votavy dokládá jeho přiznání a o jeho pochybném charakteru svědčí skutečnost, že byl již dvakrát, v roce 1950 a v roce 1951, za neplnění dávek ONV trestán. Tento fakt měl nenávisť Votavy vůči státnímu

¹⁰¹ *Archiv rodiny Votavových*, Potvrzení plnění dodávkových úkolů Františka Votavy, Ohrazenice 2. 12. 1952.

¹⁰² *Národní archiv v Praze*, Nejvyšší soud, Praha, inv. č. Pt 278/52, sign. Sp. zn. 6 trz 6/69.

¹⁰³ Tamtéž

zřízení ještě zvýšit a přivést ho k myšlence cílené sabotáže jednotného zemědělského plánu.¹⁰⁴

Na začátku roku 1953 nabral Votavův případ rychlý spád. Již 5. ledna se rodina dočkala vyrozumění o chystaném hlavním líčení pro trestný čin sabotáže a současném jednání o zabránění poloviny zemědělské usedlosti, která patřila Františku Votavovi.¹⁰⁵ O několik dní později, přesněji 12. ledna, bylo provedeno „šetření o pověsti“ obvodním oddělením Veřejné bezpečnosti v Jaroměřicích nad Rokytnou, vyhotoveno pro okresní oddělení Státní bezpečnosti v Moravských Budějovicích. Kromě základních iniciál o narození, bydlišti a zaměstnání v něm bylo uvedeno velké množství informací o jeho třídním původu, politické minulosti a fungování v rámci obce, jeho krajně nepřátelským postoji k lidově demokratickému zřízení. Dle šetření ve volném čase nejevil Votava náklonnost k ženám, nehrál karty, neodával se alkoholu, stýkal se s jemu podobnými „vesnickými boháči“, pracoval na statku a četl knihy. Charakteristika jeho manželky ji popisovala jako politicky neangažovanou sympatizantku Československé strany lidové, která měla podporovat ze svých peněz faráře. Její poměr k lidově demokratickému zřízení souzněl s názorem jejího muže a byl tedy krajně nepřátelský. Ve stejném smýšlení vychovávali i vlastní děti.¹⁰⁶ Čtyři dny před samotným hlavním přelíčením obdržela Františkova manželka dokument o ustanovení JUDr. Františka Nováka z pobočky jihlavské advokátní poradny v Moravských Budějovicích jeho obhájcem u Lidového soudu. Při té příležitosti byla požádána, aby se dostavila před přelíčením do kanceláře advokátní poradny, kde měla uhradit částku 2 409 Kčs jako náklady spojené s provedením obhajoby.¹⁰⁷

Dne 26. ledna začalo soudní přelíčení. Votava byl uznán vinným, že jako soukromý zemědělec v roce 1952 úmyslně neplnil povinnosti, které vyplývaly z jeho zaměstnání, čímž ztěžoval výkup zemědělských produktů a zůstal dlužen veřejnému zásobování obžalobou stanovené množství hospodářských produktů a zároveň neplnil povinnosti vyplývající z jeho povolání. Tímto vším se provinil a mařil tak záměrně jednotný hospodářský plán v úseku zemědělství. Za to byl shledán vinným ze sabotáže a odsouzen k trestu odnětí svobody v délce pěti let a peněžité pokutě 10 000 Kč, v případě

¹⁰⁴ *Národní archiv v Praze*, Nejvyšší soud, Praha, inv. č. Pt 278/52, sign. Sp. zn. 6 trz 6/69.

¹⁰⁵ *Archiv rodiny Votavových*, Vyrozumění zúčastněné osoby o hlavním líčení, zn. T 121/52, Moravské Budějovice 5. 1. 1953.

¹⁰⁶ *Archiv bezpečnostních složek*, Obvodné oddelenie VB – JAROMĚŘICE NAD ROKYTNOU, Jaroměřice nad Rokytnou, sign. Charakteristiky funkcionářů bývalých reakčních stran.

¹⁰⁷ *Archiv rodiny Votavových*, Ustanovení obhájce Františka Votavy, zn. 13/53-13e, Moravské Budějovice 22. 1. 1953.

nedobytnosti k trestu odnětí svobody na další jeden měsíc. Dále pak k propadnutí veškerého jmění, ztrátě čestných práv občanských na dobu pěti let, a zákazu pobytu ve vsi Ohrazenice navždy. Rozsudkem došlo zároveň ke zkonfiskování druhé poloviny statku, která patřila manželce Františka Votavy, a to včetně živého a mrtvého inventáře a zásob. Zabavena byla i polovina běžného účtu za zemědělské produkty. Votava měl zároveň jako odsouzený uhradit náklady trestního řízení.¹⁰⁸

V odůvodnění Františkova odsouzení je nejdříve krátce popsána jeho rodina a situace na statku. Také je v něm nastíněna jeho politická minulost, tedy předsednictví MNV a také funkce bezpečnostního referenta u MNV, kterou vykonával až do roku 1950.¹⁰⁹ Od téhož roku, dle odůvodnění, řádně nevykonával své dodávkové povinnosti dle smlouvy o výrobě a dodávce zemědělských produktů, za což dostal od ONV pokutu. I v roce 1952 byl za částečné neplnění dodávek potrestán ONV peněžitou pokutou ve výši 25 000 Kč, kterou údajně nezaplátil. Ve stejném roce podepsal zemědělskou smlouvu o výrobě a dodávce zemědělských produktů, kterou ale řádně neplnil, a zůstal dlužen značné množství těchto produktů. V neposlední řadě na jeho statku vypukla epidemie slintavky, kvůli níž mu uhynulo několik kusů zvěře.¹¹⁰

Votava svou obhajobu založil na tvrzení, že se snažil ze všech sil dávky plnit, což ale nebylo z nejrůznějších důvodů vždy možné. V roce 1951 se mu podařilo dávky splnit náhradně jinými produkty. I v roce 1952 se snažil dělat vše, co bylo v jeho silách, aby dostal svým povinnostem podle zemědělské smlouvy. Vše komplikovalo i těžké onemocnění jeho manželky, která mohla pracovat pouze omezeně, a on sám na práci nestačil. Od roku 1950, kdy měl v důsledku sucha malou úrodu, vykazoval neustále slabou krmnou základnu, což se projevilo na doživosti krav a zakrnění hovězího dobytka. Na počátku roku 1952 si opatřil chybějící dojnici, ale ani přesto nemohl zdaleka splnit dílčí předpisy kvůli nedostatku krmiva. Bramborovou sadbu měl sice vlastní, ale jelikož musel osázet výměru téměř šesti hektarů, sázel je až do konce května. Když sel některé obilí pozdě, tak pouze proto, že sám neměl potřebné osivo a

---

¹⁰⁸ *Národní archiv v Praze*, Nejvyšší soud Praha, Praha, zn. T 121/52 – 22, sign Sp. zna. 6 trz 6/69.

¹⁰⁹ Skutečnost, že František Votava vykonával politické funkce až do roku 1950, mohla být způsobena jeho přetrvávajícím vlivem ve vesnici. Také je důležité zmínit, že do onoho roku proti němu nebylo vzneseno žádných stížností a námitek, svou práci plnil svědomitě a včas. Pravděpodobně ani nijak výrazněji nekritizoval tehdejší situaci, jelikož si s plněním stanovených dodávek dokázal poradit sám. O jeho odchodu z politického dění ve vesnici archivní materiály nepodávají žádné informace. Nelze tedy přesně uvést, zda se sám z vlastní iniciativy vzdal funkce, či se stal cílem nějaké politické čistky.

¹¹⁰ *Národní archiv v Praze*, Nejvyšší soud Praha, Praha, zn. T 121/52 – 22, sign Sp. zna. 6 trz 6/69.

mohl tak síti teprve, až jej sehnal. V roce 1951 mu také uhynulo 40 slepic na TBC. Soudce tyto důvody nepovažoval za polehčující okolnosti.¹¹¹

Svědectví Petra Cihláře, tajemníka MNV v Ohrazenici, že téměř celou úrodu Votavy znehodnotilo silné krupobití, které postihlo obec v polovině května 1952, nebylo vzato v potaz. Soud došel k závěru, že pouhé krupobití nemůže za pozdní setí, které zapříčinilo nejenom neúrodu, ale i nedostatek krmiva pro dobytek, který následně zakrňel nebo uhynul. Dalším důvodem bylo i výše zmíněné neodebírání předepsaných hnojiv, které také poznamenalo úrodnost obilovin. V úvahu nevzal soud ani další dvě svědectví občanů Ohrazenic, kteří vypovídali ve prospěch obviněného. Soudce uznal Františka Votavu vinným ze všech bodů obžaloby a podle jeho stanoviska nemohly ani objektivní překážky, jakými bylo například krupobití, nedostatek krmiv a neúroda, způsobit špatný stav hospodaření obviněného.¹¹²

Naopak podle rozsudku z 26. ledna bylo veškeré neplnění dávek a dalších povinností ze strany Františka Votavy motivováno jeho „nepřátelstvím k lidové demokratickému zřízení“. Z toho důvodu se soudce rozhodl vedle jeho majetku zkonfiskovat i majetek manželky a tím zabránit Votavovi jakékoliv možnosti hospodařit a škodit kolektivizaci zemědělství. Byl tak odsouzen nepodmíněně s právem odvolání proti rozsudku do tří dnů, což také učinil. Na výsledek jednání musel čekat až do dalšího líčení ve vazbě v Moravských Budějovicích.¹¹³

Dne 27. března, tedy v den jeho narozenin, došlo na základě rozhodnutí Krajského soudu v Jihlavě k zmírnění trestu. Trestný čin sabotáže byl překvalifikován na ohrožení jednotného zemědělského plánu. Všechny vedlejší tresty v původní zůstaly platné v původním rozsahu, ale výše odnětí svobody se snížila na dva roky a peněžitý trest na 10 000 Kč.¹¹⁴

Definitivně vynesení rozsudek znamenal pro Františka Votavu de facto okamžité nastoupení k výkonu trestu, který si měl odpykat v pracovních oddílech. Toto období se podařilo, vzhledem ke skutečnosti, že se nedochoval spis vězně, rekonstruovat pouze částečně. Votava byl umístěn do pracovního útvaru ve Vinařicích u Kladna. Ten měl charakter vězeňského pracovního tábora s dřevěnými ubytovacími

---

¹¹¹ *Národní archiv v Praze*, Nejvyšší soud Praha, Praha, zn. T 121/52 – 22, sign Sp. zna. 6 trz 6/69.

¹¹² Tamtéž

¹¹³ Tamtéž

¹¹⁴ *Národní archiv v Praze*, Ministerstvo spravedlnosti ČSR, Praha, zn. To 33/53 – 44, sign. Kopie – Fr. Votava

baráky pro vězně. Tyto útvary byly budovány v blízkosti národních podniků za účelem zajištění levné pracovní síly, zejména pro klíčová průmyslová odvětví. Františka nasadili, dle vzpomínek jeho nejmladšího syna, v cementárně, kde panovaly velmi nuzné pracovní podmínky.¹¹⁵ Před zraky rodinných příslušníků během návštěv vodila ostraha spoutané vězně přes malé nádvoří vinařického tábora. Cestou si strážní neodpustili urážky na adresu trestanců.¹¹⁶ Během samotného setkání s rodinou nesmělo dojít k fyzickému kontaktu a po celou dobu byli v návštěvní místnosti přítomna hlídka.¹¹⁷ Jediným odpovídajícím útvarem, kde mohl pracovat, byl pracovní útvar Králův Dvůr. Tam s největší pravděpodobností pracoval jako důlní pracovník, kde ale mohl také vykonávat nejenom těžební práce, ale i různé pomocné práce na povrchu.¹¹⁸ Pracovalo se bez základních ochranných pomůcek, zvláště pak respirátorů, tudíž vězni vdechovali veškerý prach. U Františka Votavy toto pracovní nasazení vedlo k plicním onemocněním, která ho trápila až do konce života.¹¹⁹

12. Vystěhování rodiny a život po propuštění

Dne 11. června 1953 se pro syna Jana zastavili ve škole dva příslušníci Státní bezpečnosti, kteří ho odvezli do Ohrazenice. Ještě v průběhu převozu se dozvěděl, že budou vystěhováni. Po příjezdu domů se začala rodina připravovat na odjezd. Druhý den ráno byl přistaven na dvůr nákladní automobil s příslušníkem Sboru národní bezpečnosti, který měl po celou dobu kontrolovat průběh vystěhování. Za hodinu odjel nákladní vůz na náměstí v Jaroměřicích nad Rokytnou, odkud pokračoval více než 300 kilometrů dlouhý přesun do Kunratic u Frýdlantu v Čechách.

Nutno poznamenat, že na stejném nákladním voze spolu s Votavovými se nacházeli i sedlák Františka Svoboda s manželkou Žofii. Ti bydleli v Jaroměřicích nad Rokytnou a vlastnili přes 26 hektarů polností. Svoboda byl odsouzen Lidovým soudem v Moravských Budějovicích za ohrožení jednotného zemědělského plánu k pětiměsíčnímu trestu odnětí svobody, propadnutí veškerého majetku a zákazu pobytu

---

¹¹⁵ RŮŽIČKA, Miloslav. *Vyhnanci II. Akce „kulak“*. 1. vydání. Havlíčkův Brod: Judacreative, 2011, str. 158-159. ISBN 978-80-260-1498-0.

¹¹⁶ Rozhovor s Janem VOTAVOU, nar. 1938, synem Františka Votavy. Hejnice 7. 7. 2018.

¹¹⁷ Takové návštěvy silně působily na psychiku zvláště mladších rodinných příslušníků. Ti viděli rodiče ve zcela atypickém prostředí, spoutaného a často fyzicky i psychicky poznamenaného. V jejich myšlenkách docházelo k různým myšlenkovým pochodům. Tomuto tématu se podrobně věnovala např.: ROUBÍKOVÁ-ŠVEHLOVÁ, Jana. *Dcery nepřátel státu: psychologický odkaz*. Praha: Columbus, 2011, 327 s., [32] s. obr. příl. ISBN 978-80-87588-03-1.

¹¹⁸ Kýr, Aleš <AKYr@grvs.justice.cz>. *Sdělení k dotazu* 2017-28-16 15:37. <milda.votava@seznam.cz>. [cit. 2017-10-20].

¹¹⁹ *Národní archiv v Praze*, Správa Sboru nápravné výchovy Praha, Praha, zn. A-1279/o1-V-53, sign. os. věz. sp.

v okrese Jihlava navždy. V květnu 1953 jej na základě amnestie propustili, a proto mohlo dojít v rámci Akce K k společnému vystěhování manželského páru. Rodina dostala přidělem bytovou jednotku v Dolní Oldřiši, která spadá pod obec Bulovka. Práci dostali u Státního statku Frýdlant.¹²⁰

Jan Votava vzpomínal, že v Kunraticích byli uvítáni dvěma děvčaty, která se sem dostala s rodinami obdobným způsobem.¹²¹ Do této vesnice bylo dle současných poznatků v průběhu kolektivizace a s ní spojené Akce K (kulak) vystěhováno nejvíce rodin v rámci okresu, z kterého pocházeli, a to sedm. Celkem 23 rodin bylo přesídleno do oblasti Frýdlantského regionu¹²², kde žilo do roku 1946 většinou německy mluvící obyvatelstvo, které bylo až na výjimky z Československa odsunuto.¹²³

Rodina nejdříve bydlela v suterénu bytové jednotky číslo popisné 1, kterou zajistil a k pobytu určil soudruh Kytýr.¹²⁴ Ihned druhého dne nastoupili všichni členové rodiny do práce. Manželka s dcerou dostaly práci v kravínu místního Státního statku,

¹²⁰ *Národní archiv v Praze*, Správa Sboru nápravné výchovy Praha, Praha, zn. A-1279/01-V-53, sign. os. věz. sp.

¹²¹ Rozhovor s Janem VOTAVOU, nar. 1938, synem Františka Votavy. Hejnice 5. 11. 2016.

¹²² Jednalo se o následující osoby a jejich rodinné příslušníky: Šírek František, narozený 12. 4. 1913, vysídlen z okresu Trhové Sviny do obce Bulovka dne 5. 12. 1952, Sanko Juraj, narozený 31. 11. 1912, vysídlen z Banskobystrického kraje do obce Kunratice dne 10. 12. 1952, Melich Andrej, narozený 13. 3. 1906, vysídlen z Žilinského kraje do obce Kunratice dne 13. 12. 1952, Božík Jan, narozený 17. 6. 1906, vysídlen z Banskobystrického kraje do obce Arnoltice dne 18. 12. 1952, Lupták Pavol, narozený 13. 11. 1909, vysídlen ze Slovenska do obce Bulovka dne 18. 12. 1952, Doša Štefan, narozený 28. 12. 1886, vysídlen z Banskobystrického kraje do obce Arnoltice dne 19. 12. 1952, Robovský Josef, narozený 29. 8. 1902, vysídlen z Prahy do obce Kunratice dne 20. 12. 1952, Rerich Ján, narozený 25. 11. 1909, vysídlen z Banskobystrického kraje do obce Kunratice dne 23. 12. 1952, Jombík Ján, narozený 4. 6. 1896, vysídlen z Banskobystrického kraje do obce Kunratice dne 9. 1. 1953, Půlpán Václav, narozený 29. 7. 1903, vysídlený z okresu Holice do obce Raspenava dne 31. 3. 1953, Hanaüer Bedřich, narozený 14. 6. 1910, vysídlený z okresu Humpolec do obce Andělka dne 11. 5. 1953, Soukup Josef, narozený 10. 2. 1918, vysídlený z okresu Poděbrady do obce Raspenava dne 15. 5. 1953, Basař Václav, narozený 12. 5. 1912, vysídlený z okresu Kralupy do obce Andělka dne 28. 5. 1953, Koudelka Karel, narozený 8. 8. 1913, vysídlený z okresu Kralupy do obce Andělka dne 28. 5. 1953, Váňa Václav, narozený 13. 12. 1917, vysídlený z okresu Pelhřimov do obce Andělka dne 29. 5. 1953, Tomášek Josef, narozený 5. 1. 1905, vysídlený z Královohradeckého kraje do obce Peklo dne 30. 5. 1953, Řehož Vojtěch, narozený 23. 4. 1900, vysídlený z okresu Týn nad Vltavou do obce Peklo dne 4. 6. 1953, Klepáček Eduard, narozený 17. 3. 1904, vysídlený z okresu Moravské Budějovice do obce Luh dne 6. 6. 1953, Koch Jindřich, narozený 4. 7. 1924, vysídlený z okresu Moravské Budějovice do obce Lázně Libverda dne 6. 6. 1953, Dohnal František, narozený 30. 11. 1888, vysídlený z okresu Moravské Budějovice do obce Kunratice dne 10. 6. 1953, Binder Emanuel, narozený 28. 5. 1925, vysídlený z okresu Moravské Budějovice do obce Kunratice dne 12. 6. 1953, Svoboda František, narozený 14. 7. 1901, vysídlený z okresu Moravské Budějovice do obce Dolní Oldřiš dne 12. 6. 1953, Votava František, narozený 27. 3. 1905, vysídlený z okresu Moravské Budějovice do obce Kunratice dne 12. 6. 1953, Urbánek Josef, narozený 21. 11. 1903, vysídlený z okresu Moravské Budějovice do obce Dolní Oldřiš dne 16. 6. 1953, Červenka František, narozený 23. 9. 1901, vysídlený z okresu Podbořany do obce Kunratice dne 6. 8. 1953. Na seznamu se nachází i jméno Nečesal Antonín, narozený 7. 1. 1913, který měl být vysídlen z okresu Moravské Budějovice do obce Kunratice, ale došlo ke zrušení tohoto místa pobytu. BLAŽEK, Petr. *Akce K*. 1. vydání. Praha: Pulchra, 2010, str. 318-498 ISBN 978-80-87377-05-5.

¹²³ Více například z: KŘIVOHLAVOVÁ, Jana. *Osidlování Frýdlantska po odsunu Němců v letech 1945-1960*. Liberec, 2003. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci. Fakulta pedagogická. Vedoucí práce Zdeněk BRUNCLÍK.

¹²⁴ *Národní archiv v Praze*, Ministerstvo spravedlnosti ČSR, Praha, zn. A-1281/01-V-53, sign. Kopie – Fr. Votava.

starší syn dostal na starosti několik párů koní a nejmladší syn se stal pomocníkem, který prováděl různé druhy práce.¹²⁵

František Votava byl z vězení, vzhledem ke špatnému zdravotnímu stavu, propuštěn předčasně v roce 1954. Jeho návrat byl bolestný v tom, že se nevracel na rodinný statek, ale do výrazně nuznějších podmínek v Kunraticích. Vězení, a především práce ve královedvorské cementárně, zanechaly trvalé stopy na jeho zdraví. Času na zotavenou příliš neměl a téměř ihned musel začít pracovat jako jeho syn u koní na místním Státním statku. Jeho zdravotní stav se rapidně zhoršil a nedlouho po propuštění musel být hospitalizován v nemocnici v Ústí nad Labem. Po návratu z nemocnice se rodina přestěhovala v rámci vesnice do starého statku po vysídlených Němcích na kraji vesnice s číslem popisným 14.¹²⁶

V roce 1956, kdy docházelo k mírnému uvolňování režimu po XX. sjezdu Komunistické strany SSSR¹²⁷, podal František se svou manželkou žádost o milost prezidentu republiky Antonínu Zápotockému, a to z důvodu, aby jim byl zrušen zákaz vstupu do Ohrazenice navždy, popřípadě, aby byli přemístěni k JZD nebo jinému Státnímu statku v okrese Jihlava. Kancelář prezidenta republiky předala žádost Lidovému soudu v Moravských Budějovicích, který ji rezolutně zamítl s poznámkou: „To, že Votavovi nechtějí pracovat v Kunraticích, není důvodem k tomu, aby ohledně vedlejšího trestu zákazu pobytu byl Votava omilostněn.“¹²⁸

Následující rok postihla rodinu další tragédie. V březnu tragicky zemřel nejstarší syn František, který v tu dobu pracoval na nádraží v Lipníku nad Bečvou. Byl sražen jedoucím vlakem při opravě rozvodů, což zapříčinila špatná signalizace, která neohlásila příjezd vlaku. Těžkým následkům této nehody krátce na to podlehl. Překvapující může být skutečnost, že mohl být pohřben v rodném kraji v Jaroměřicích nad Rokytnou. Na

---

¹²⁵ *Národní archiv v Praze*, Nejvyšší soud Praha, Praha, zn. A-1281/01-V-53, sign. Sp. zna. 6 trz 6/69.

¹²⁶ Rozhovor s Janem VOTAVOU, nar. 1938, synem Františka Votavy. Hejnice 5. 11. 2016.

¹²⁷ XX. sjezd Komunistické strany SSSR se konal v Moskvě ve dnech 14. - 25. 2. 1956 a pro země tzv. východního bloku znamenal důležitý mezník. První tajemník KSSS Nikita Chruščov poprvé podrobil kritice kult osobnosti Josifa Vissarionoviče Stalina. V závěru tohoto sjezdu Nikita Chruščov přednesl na uzavřeném jednání delegátů KSSS tzv. tajnou zprávu, která byla první oficiální bilancí stalinské represe. I přesto, že se měla zpráva udržet v tajnosti, dostala se v různých formách do médií. Za Československo se sjezdu zúčastnili: první tajemník KSČ Antonín Novotný, prezident republiky Antonín Zápotocký, předseda vlády Viliam Široký, předseda Národního shromáždění Zdeněk Fierlinger a ministr vnitra Rudolf Barák. Po návratu této delegace Antonín Novotný přiznal, že i v Československu byl kult osobnosti Klementa Gottwalda. Více z: BLAIVE, Muriel. *Promarněná příležitost: Československo a rok 1956*. Praha: Prostor, 2001, 481 s., [24] s. obr. příl. Obzor. ISBN 80-7260-053-2.

¹²⁸ *Národní archiv v Praze*, Nejvyšší soud Praha, Praha, zn. T 121/52, sign. Sp. zna. 6 trz 6/69.

pohřeb údajně dorazilo velké množství lidí a přátel, a to i přes skutečnost, že proběhl pod dohledem příslušníků Státní bezpečnosti.¹²⁹

V srpnu 1968, tedy v období „Pražského jara“¹³⁰, podal František Votava skrze svého právníka JUDr. Josefa Vyndiše stížnost Nejvyššímu soudu v Praze pro porušení zákona proti rozsudku bývalého Lidového soudu v Moravských Budějovicích. Ta se k posouzení dostala až v lednu následujícího roku, kdy bylo generálním prokurátorem navrženo, aby došlo ke zrušení rozsudku i rozsudků obsahově navazujících. Dne 18. března se opět tímto návrhem zabýval Nejvyšší soud. Konečně, téměř po 15 letech, byl jeho případ objektivně posouzen. Došlo tak k zrušení rozsudku Krajského soudu v Jihlavě a na základě toho i k následnému rehabilitačnímu řízení. I přes to, že jim soud dal za pravdu, museli si svůj dům v Ohrazenici odkoupit zpět do svého vlastnictví. S tímto jim finančně značně pomohl nejmladší syn Jan.¹³¹

Po návratu do vsi, ze které byli v roce 1953 vystěhováni, našli usedlost v dezolátním stavu. I přes to, že dům byl poměrně aktivně využíván, družstvo jej během let nijak neudržovalo. Krátce po vystěhování Votavových zde střídavě a po krátký čas přebývala rodina Vorlových, která v tu dobu rekonstruovala svůj domek v jiné části vesnice.¹³² Také zde, ze stejného důvodu jako Vorlovi, bydlela rodina Jílkových z Jaroměřic nad Rokytnou.¹³³ Nejdéle zde ale bydlela rodina Papouškových z Ohrazenice, jimž byla přidělena polovina usedlosti. V druhé polovině pak zde mělo umístěno kanceláře Jednotné zemědělské družstvo a také se zde nacházela obecní knihovna. Když se Votavovi do usedlosti vrátili, interiér byl těžce poškozený, zvláště dřívě dřevěné podlahy zcela zmizely, tudíž se zde nacházela pouze hliněná podlaha. Statek připojený k usedlosti značně chátral.¹³⁴

I přes pokročilý věk manželé s pomocí nejmladšího syna začali s rekonstrukcemi. Za pomoci přátel z vesnice se jim podařilo rychle zařídit

---

¹²⁹ Rozhovor s Janem VOTAVOU, nar. 1938, synem Františka Votavy. Hejnice 5. 11. 2016.

¹³⁰ Název, kterým se nazývalo období od 6. 1. 1968, kdy byl do funkce vedení ÚV KSČ zvolen slovenský politik Alexander Dubček. Po předešlých zprávách o ukončení doby byrokratismu a začátku nové etapy demokratického rozhodování tomu dal Akční program KSČ z dubna téhož roku reálnou podobu. Došlo tak k otevřené kritice let předešlých, otevíraly se znovu případy politických obětí 50. let, hovořilo se o rozvoji vztahů s kapitalistickými zeměmi, atd. Sovětský svaz tyto tendence považoval za příliš demokratické a vnímal je jako hrozbu. To vyvrcholilo invází vojska Varšavské smlouvy do Československa 21. srpna 1968, čímž toto období uvolňování skončilo a nastala tzv. „normalizace“. Dostupné z: ROŽÁNEK, Filip. *Srpen 1968, Prvních sedm dnů okupace* [online]. Praha: Český rozhlas, 2013 [cit 26. 1. 2018]. Dostupné z: media.rozhlas.cz/_binary/03004667.pdf

¹³¹ *Národní archiv v Praze*, Nejvyšší soud Praha, Praha, zn.II/1 Pz 1679/68, sign Sp. zna. 6 trz 6/69.

¹³² *Archiv autora*, korespondence s paní Růženou Vorlovou. Ohrazenice 22. 8. 2017.

¹³³ *Archiv autora*, korespondence s paní Růženou Vorlovou. Ohrazenice 11. 10. 2017.

¹³⁴ *Archiv autora*, korespondence s paní Růženou Vorlovou. Ohrazenice 22. 8. 2017.

nejzákladnější potřeby pro žití v poničeném domě. Někteří z obyvatel, jenž byli aktivní v přípravách vystěhování rodiny, se přišli osobně omluvit. Jelikož rodina měla díky nejmladšímu synovi k dispozici seznamy se soupisy majetku, které vznikaly po jejich vystěhování vyhotoveny, znala tak jména všech osob z vesnice, které si rozebraly tento majetek, aniž by za něj po více jak dvou letech zaplatily. Většina z těchto lidí se omluvit nepřišla. Dokumenty se Janovi podařilo získat na obecním úřadě v Moravských Budějovicích, kde jej jedna ze zaměstnankyň pustila do místní kartotéky. Zde se nacházela obsáhlá složka s materiály týkajícími se celého případu z 50. let. S dovolením si nejdůležitější listiny zapůjčil a okopíroval. Získal tak cenné podklady pro pozdější rehabilitační řízení.¹³⁵

František Votava se na svůj statek mohl tedy vrátit i se svojí rodinou. Útrapy psychické i fyzické způsobené perzekučními mechanismy výrazným způsobem podlomily jeho zdraví a nedlouho po svém návratu do Ohrazenice 13. listopadu 1971 zemřel. Pohřben byl o několik dní později na městském hřbitově v Jaroměřicích nad Rokytinou.¹³⁶

Syn Jan pokračoval ve snahách znovunabýt státem zabavený majetek, zvláště značný výměr polností a les, na kterém po několik generací rod hospodařil. Během nich se setkal s opakovaným urážením, jako například ve Strojní a traktorové stanici v Třebíči, kde došlo k jeho vulgárnímu napadení jedním z pracovníků při podání soudně uznané žádosti o náhradu zabaveného motorového vozidla. Dalším podobným případem se stalo setkání s jedním ze soudců, kteří vedli proces s Františkem Votavou v roce 1953, na městském úřadě v Moravských Budějovicích. Ten se Jana Votavy tázal, jak je možné, že jsou znovu v obci, do které měli zákaz vstupu navždy.¹³⁷

Celý proces získávání pozemků a samotná rehabilitace trvala bezmála 26 let. Nejmladšímu synovi se podařilo získat nazpět všechny polnosti a část zabavené zemědělské techniky. V první polovině 90. let pak bylo konečně vyhověno dodatečné žádosti nejmladšího syna Jana Votavy o finanční odškodnění jeho otce, což byl poslední krok k jeho úplné rehabilitaci.¹³⁸

---

¹³⁵ Rozhovor s Janem VOTAVOU, nar. 1938, synem Františka Votavy. Hejnice 5. 11. 2016.

¹³⁶ RŮŽIČKA, Miloslav. *Vyhnanci II. Akce „kulak“*. 1. vydání. Havlíčkův Brod: Judacreative, 2011, str. 158-159. ISBN 978-80-260-1498-0.

¹³⁷ Rozhovor s Janem VOTAVOU, nar. 1938, synem Františka Votavy. Hejnice 5. 11. 2016.

¹³⁸ *Archiv rodiny Votavových*, Votava František, nar. 27. 3. 05 – odškodnění, zn. RO: 27825/91, Praha 15. 3. 1994

13. Závěr

Politické procesy a perzekuce, ať už soudní či mimosoudní povahy, se staly nedílnou součástí mechanismu udržení, stabilizace a legalizace moci po únorovém převzetí de facto monopolu moci v Československu komunistickou stranou. Mezi postiženými nalezneme jak aktivní, tak potencionální odpůrce nového režimu, do soukolí perzekučních mechanismů se zároveň dostávají i celé sociální skupiny obyvatel, které nějakým způsobem do „nové“ společnosti nepatří.¹³⁹ Jednou z nich byli i sedláci. Venkov prošel výraznými změnami, které byly determinovány jak politikou státu již před únorem roku 1948¹⁴⁰, tak i následným vývojem po únoru 1948.

Rodina Votavových, které je tato práce věnována, je jednou z mnoha, jejíž život státní politika výrazným způsobem negativně ovlivnila. František Votava s manželkou a dětmi se stali oběťmi Akce K (Kulak), represivní a násilné vystěhování a okradení pro ně znamenalo ztrátu domova, majetku i pocitu sounáležitosti s obcí, ve které se aktivně podíleli jak na politickém, správním, tak společenském životě. František Votava, patřící do února roku 1948 v Ohrazenici mezi místní elitu a respektovanou osobnost, byl v jednom z vykonstruovaných politických procesů odsouzen k trestu odnětí svobody. Jeho trest, co se výše týče, nepatřil mezi extrémní případy pronásledování tzv. vesnických boháčů, přesto je v mnohém signifikantní. Stejně jako stovky dalších, on i jeho rodina, si postupně prošli tzv. odstupňovanou perzekucí, jejich život byl determinován řadou nesmyslných a nereálných požadavků ze strany státní moci, reprezentované zde především místní organizací KSČ.

František Votava byl z vězení sice předčasně propuštěn, dokonce se mu podařilo po několika letech dosáhnout rehabilitace a zrušení zákazu pobytu v rodné Ohrazenici, díky čemuž se i s manželkou a mladším synem vrátil na rodný statek, jeho zdravotní stav byl ale následkem dlouholetých útrap výrazně podlomen a nedlouho po návratu zemřel. Rodina se musela a musí vyrovnávat se skutečností, že na represích se podílela nebo z nich profitovala část místních obyvatel, které v některých případech považovala za přátele. Jak už bylo uvedeno, příběh rodiny Votavových je příběhem jedné z mnoha rodin zasažených procesem kolektivizace venkova.

---

¹³⁹ K tomu více např.: KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2001, 253 s., xvi s. obr. příl. Poznávání komunistické minulosti. ISBN 80-85947-75-7.

¹⁴⁰ Především vysídlení německy mluvících obyvatel a znovuosídlení pohraničí. Více z: WIEDEMANN, Andreas. *"Pojď s námi budovat pohraničí!": osídlování a proměna obyvatelstva bývalých Sudet 1945-1952*. Přeložil Petr DVOŘÁČEK. Praha: Prostor, 2016, 471 s. Obzor, 93. svazek. ISBN 978-80-7260-337-4.

Statek číslo popisné 8 v Ohrazenici je němým svědkem toho, jak byly odsouzením Františka Votavy a vysídlením jeho rodiny do oblasti severních Čech přetřhány po staletí budované vazby nejenom se zemědělstvím, kterému se dnes nikdo z rodinných příslušníků nevěnuje, ale také s oblastí Jihlavska jako takovou. Dokonce se uvažuje o prodeji statku do cizího vlastnictví kvůli nevyužití usedlosti a pozemkům s ní spojených. Proto je důležité si uvědomit, že následky vykonstruovaného politického procesu s Františkem Votavou nekončí jeho rehabilitací v devadesátých letech minulého století, ale pokračují až do dnešních dnů. Ovlivňují i nejmladší generaci rodu Votavových, včetně autora této práce. Na druhou stranu je rod Votavových v obci i nadále váženým a křivda způsobená v 50. letech minulého století je i po tolika desetiletích stále nezapomenutou.

Na dosavadní výzkum lze bezesporu navázat, a to ať v detailnější analýze osudů jednotlivých členů rodiny či společenských a sociálních proměn obce Ohrazenice, která se jako jedna z mnohých stala dějištěm procesu kolektivizace venkova.

14. Použité prameny a literatura

14.1. Prameny

Archiv bezpečnostních složek, fond Obvodné oddelenie VB – JAROMĚŘICE NAD ROKYTNOU

Národní archiv Praha, fond Nejvyšší soud

Moravský zemský archiv Brno, fond B 340 Gestapo Brno

Rodinný archiv Votavových

14.1.1. Paměti

Paměti Jana Votavy (2010)

14.1.2. Rozhovory (Orální historie)

Rozhovor s Janem Votavou (2016)

14.1.3. Korespondence

Korespondence s Růženou Vorlovou (2017)

Korespondence s Alešem Kýrem (2017)

Korespondence s Vlastimilem Papouškem (2017)

14.2. Internetové zdroje

14.2.1. Online knihy

Čítanka kolektivizace [online]. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, [cit. 31. 5. 2018]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/uvod/citanka-kolektivizace/obrazy-propagandy/kolektivizace-ve-filmu/>

ROŽÁNEK, Filip. *Srpen 168, Prvních sedm dnů okupace* [online]. Praha: Český rozhlas, 2013 [cit 26. 1. 2018]. Dostupné z: media.rozhlas.cz/_binary/03004667.pdf

14.2.2. Studie

RÁZEK, Adolf. Akce „Kluky“. [online]. Praha: 2010, 51 s. [cit. 8. 7. 2018]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/soubor/udvzk-skp-galerie-soubory-kluky.aspx>

14.2.3. Závěrečné práce

DRÁBEK, Jan. *Kolektivizace zemědělství v okrese Brno – venkov* [online]. Brno, 2009

[cit. 31. 5. 2018]. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně. Filozofická fakulta. Vedoucí práce Tomáš DVORÁK. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/wokm2/NEW1.pdf>

14.2.4. Příspěvky na webových stránkách

RŮŽIČKA, Daniel a ZVĚŘINA, Pavel. Kolektivizace. Komunistické uspořádání zemědělské výroby. In: Totalita.cz [online]. [cit. 8. 7. 2018]. Dostupné z: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/kolektivizace.php>

14.2.5. Online časopisy

LAUDIN, Radek. V „domě zla“, kde sídlilo jihlavské gestapo, je dnes klidné bydlení. In: iDNES.cz [online]. 18. 1. 2015 [cit. 25. 1. 2018]. Dostupné z: http://jihlava.idnes.cz/sidla-gestapa-na-vysocine-za-druhe-svetove-valky-f6e-/jihlava-zpravy.aspx?c=A150110_2130122_jihlava-zpravy_mv

14.2.6. Online databáze

Záznam vojáka: Karel Votava, [online]. Vojenský ústřední archiv. Dostupné z: www.vuapraha.cz/soldier/11208952

14.3. Literatura

14.3.1. Monografie

BLAIVE, Muriel. *Promarněná příležitost: Československo a rok 1956*. Praha: Prostor, 2001, 481 s., [24] s. obr. příl. Obzor. ISBN 80-7260-053-2.

BLAŽEK, Petr. *Akce K*. 1. vydání. Praha: Pulchra, 2010, 636 s. ISBN 978-80-87377-05-5.

BLAŽEK, Petr. *Rozkulačeno! Půlstoletí perzekuce selského stavu*. 1. vydání. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, Národní zemědělské muzeum, 2016, 63 s. ISBN 978-80-87912-44-7.

CUHRA, Jaroslav. *České země v evropských dějinách*. Díl čtvrtý, od roku 1918. Praha: Paseka, 2006, 358 s., [8] s. barev. map. ISBN 80-7185-794-7.

ČAPKA, František a Jitka LUNEROVÁ. *1948: Vítězný únor: cesta k převratu*. Brno: CPress, 2012, 152 s. Zlomové okamžiky. ISBN 978-80-264-0089-9.

DEMETZ, Peter. *Praha ohrožená 1939-1945: politika, kultura, vzpomínky*. Praha: Mladá fronta, 2010, 48-49 s. [8] s. obr. příl. ISBN 978-80-204-1798-5.

HÁJÍČEK, Jiří. *Selský baroko*. Brno: Host, 2005, 175 s. ISBN 80-7294-164-X.

HRABA, Zdeněk. *Kolektivizace a transformace československého a českého zemědělství v letech 1945-2004: právně normativní pohled*. Praha: Vladimír Lelek, 2013, 30-33 s. ISBN 978-80-904837-4-3.

JECH, Karel. *Soumrak selského stavu 1945 - 1960*. 1. vydání. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2001, 252 s. Sešity Ústavu pro soudobé dějiny, sv. 35. ISBN 80-7285-010-5.

JECH, Karel. *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*. Praha: Vyšehrad, 2008, 331 s. Moderní dějiny. ISBN 978-80-7021-902-7.

KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2001, 253 s., xvi s. obr. příl. Poznávání komunistické minulosti. ISBN 80-85947-75-7.

KAPLAN, Karel. *Nebezpečná bezpečnost [státní bezpečnost 1948-1956]*. Brno: Doplněk, 1999, 289 s. Knihy – dokumenty. ISBN 80-7239-024-4.

KAPLAN, Karel. *Proměny české společnosti (1948-1960)*. Část druhá, Venkov. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2012, 467 s. Česká společnost po roce 1945, sv. 9. ISBN 978-80-7285-155-3.

ROKOSKÝ, J. *Kolektivizace v Československu*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2013, 473 s. ISBN 978-80-87211-96-0.

RŮŽIČKA, Miloslav. *Vyhnanci II. Akce „kulak“*. 1. vydání. Havlíčkův Brod: Judacreative, 2011, 431 s. ISBN 978-80-260-1498-0.

SLÁDEK, Oldřich. *Zločinná role gestapa: Nacistická bezpečnostní policie v českých zemích 1938-1945*. Praha: naše vojsko, 1986, 446 s., fotogr. Dokumenty, Sv. 211.

SLINTÁK, Petr a Hana ROTTOVÁ. *Venkov v českém filmu 1945–1969: filmová tvář kolektivizace*. Praha: Academia, 2013, 483 s., [16] s. obr. příl. Šťastné zítřky, sv. 9. ISBN 978-80-200-2303-2.

STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. Praha: Academia, 1991, 536 s. ISBN 80-200-0328-2.

STEHLÍK, Eduard. *Jan Kubiš*. 1. vydání. Praha: Tváře, 2017, 178 s. ISBN: 978-80-88041-14-6

STEHLÍK, Michal. *Babické vraždy 1951*. Praha: Academia, 2016, 255 s. 1938-1953, svazek 1. ISBN 978-80-200-2593-7.

ROUBÍKOVÁ-ŠVEHLOVÁ, Jana. *Dcery nepřátel státu: psychologický odkaz*. Praha: Columbus, 2011, 327 s., [32] s. obr. příl. ISBN 978-80-87588-03-1.

TICHÝ, František. *Země pláče*. Kroměříž: F. Tichý, 2014, 123 s. ISBN 978-80-260-7447-2.

ULČ, Ota. *Komunistická justice a třídní boj*. Brno: Stilus, 2016, 251 s. ISBN 978-80-87122-99-0.

VANĚK, Miroslav. *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2004. 175 s. Hlasy minulosti, sv. 1. ISBN 80-7285-045-8.

VOREL, Jaroslav a Alena ŠIMÁNKOVÁ. *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2003, 415 s. Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu. ISBN 80-86621-03-0.

VOREL, Jaroslav, Alena ŠIMÁNKOVÁ, Lukáš BABKA a Monika KIPETŮVÁ. *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2004, 311 s. Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu. ISBN 80-86621-05-7.

WIEDEMANN, Andreas. *"Pojd' s námi budovat pohraničí!": osídlování a proměna obyvatelstva bývalých Sudet 1945-1952*. Přeložil Petr DVOŘÁČEK. Praha: Prostor, 2016, 471 s. Obzor, 93. svazek. ISBN 978-80-7260-337-4.

14.3.2. Závěrečné práce

KŘIVOHLAVOVÁ, Jana. *Osidlování Frýdlantska po odsunu Němců v letech 1945-1960*. Liberec, 2003. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci. Fakulta pedagogická. Vedoucí práce Zdeněk BRUNCLÍK.

15. Přílohy

Ediční poznámka

Dokument č. 1: Odvolání se z nálezů rolníka Františka Votavy s označením X-072.3 z 31. července 1952 Okresnímu národnímu výboru v Moravských Budějovicích ve věci nedodržování výše stanovených dodávek ze dne 15. srpna 1952.

Dokument č. 2: Žaloba okresního prokurátora v Moravských Budějovicích na hospodáře Františka Votavu adresovaná Okresnímu soudu v Moravských Budějovicích ze dne 19. prosince 1952 ve věci úmyslného neplnění povinností svého povolání s úmyslem mařit a ztěžovat provádění jednotného hospodářského plánu v úseku zemědělství s označením Pt 278/5.

Dokument č. 3: Šetření bývalého funkcionáře Františka Votavy okresním oddělením Veřejné bezpečnosti v Jaroměřicích nad Rokytnou ze dne 12. ledna 1953 vyhotovené náčelníkem obvodního oddělení Veřejné bezpečnosti strážmistrem Holčápkem.

Dokument č. 4: Odsouzení Františka Votavy za neplnění povinností svého povolání s úmyslem mařit a ztěžovat provádění jednotného hospodářského plánu v úseku zemědělství vydané Lidovým soudem v Moravských Budějovicích dne 26. ledna 1953 v Moravských Budějovicích s označením T 121/52 – 22.

Dokument č. 5: Usnesení v trestní věci proti odsouzenému zemědělci Františku Votavovy z Ohrazenic vydané Okresní prokuraturou v Moravských Budějovicích dne 24. dubna 1943 o nákladech trestního řízení s označením PT 278/52.

Dokument č. 6: Usnesení Lidového soudu v Moravských Budějovicích ve věci žádosti o milost manželů Františka a Františky Votavových ze dne 28. srpna 1956 s označením T 121/52.

Ediční poznámka

K vytvoření této rozsahově nevelké edici pramenů autor použil šest vybraných dokumentů z Národního archivu v Praze, z Archivu bezpečnostních složek v Praze a pozůstalosti Františka Votavy, která je ve vlastnictví jeho rodiny. Všechny dokumenty jsou řazeny chronologicky od nejstarších z roku 1952, až po rok 1956. Cíleně byly vybrány ty dokumenty, které nejvíce dosvědčují nespravedlivé jednání nejenom s Františkem Votavou, ale i jeho rodinou, během procesu i po jeho skončení.

Dokumenty autor přepisoval s co nejmenšími zásahy, aby nebyla narušena autentičnost. Veškeré místní názvy byly ponechány v původních tvarech, to se zvláště týče místních názvů Moravské Budějovice a Jaroměřice nad Rokytnou, které byly udávány v různých zkratkách.

Před každým dokumentem je stručné shrnutí dokumentu se všemi základními informacemi. V těchto shrnutích je vždy uveden autor daného dokumentu, komu je dokument určen, kdy a za jakých okolností byl vyhotoven, na jakém formátu papíru a jakým nástrojem byl vyhotoven. Shrnutí také obsahuje cizí vpisky, razítka a další aspekty dokumentu. Tato shrnutí jsou odděleny vodorovnou čarou.

Na chyby, ať už pravopisné nebo překlepy, bylo upozorňováno značkou [sic]. Pokud nebylo některé ze slov v dokumentech k přečtení, byla použita značka [?]. Chyby v interpunkci byly automaticky opravovány a nebylo na ně v textu nijak upozorňováno. V případě, že ve větě chybělo slovo, bylo doplněno tak, aby byl text plynulý. Po celou dobu se autor pokoušel dodržet jednotnost dokumentů. Pokud byl text v dokumentu zvýrazněn, například podržením, použil autor pro takové označení kurzívu.

Takzvané archeografické poznámky jsou v edici označeny například takto: nečitelný podpis^a. Jsou tak vyznačena razítka, vpisky a další dodatečné aspekty dokumentu.

Věcné poznámky jsou vloženy do textu formou poznámky pod čarou. Z těchto poznámek se čtenář dozví základní informace o dokumentu, zvláště pak o jeho umístění v příslušném archivu.

Dokument č. 1: Odvolání se z nálezů rolníka Františka Votavy s označením X-072.3 z 31. července 1952 Okresnímu národnímu výboru v Moravských Budějovicích ve věci nedodržování výše stanovených dodávek ze dne 15. srpna 1952.

František Votava, rolník,

v Ohrazenici č. 8

Okresní národní výbor

v Mor. Budějovicích.

Odvolávám se z nálezů Zn X-072.3 – 31. 7. 1952:¹

Nález mi mezi jinými vytýká, že mi do plánovaného stavu chybí 1 kus hovězího dobytka. Budiž mi dovoleno říci, proč mi tento kus chybí: Měl jsem naplánováno 21 kusů hovězího dobytka. Ve skutečnosti jsem měl o 1 kus hovězího dobytka více, než bylo plánováno. Avšak komise ONV uznala z tohoto počtu 2 kusy brakové a nařídila mi je odevzdati na dodávku. Při tom mi bylo slíbeno, že mi bude dodán 1 kus vhodný k dalšímu chovu. Čekám na splnění tohoto slibu, protože sám vlastní silou si ho nemohu opatřit, když peníze mi byly zadrženy v SaZ a prakticky jsem tak bez prostředků. Na dluh nemohu ničeho koupit. Mohu tedy plánovaný stav doplnit jen z vlastního chovu a doufám, že se mi to podaří do konce roku, kdy tento plánovaný stav mám mít. Důkazem toho, že se snažím plnit uložené mi úkoly co nejlépe, jest skutečnost, že – jak jsem se výše zmínil – choval jsem o 1 kus hovězího dobytka více, než mi bylo uloženo a dále to, že i u vepřového dobytka mám o 1 prasnici více, než jsem dle plánu povinen [sic] mít. Tyto skutečnosti vylučují úmyslnost, která je mi vytýkána v odůvodnění nálezů.

Dodávky masa hovězího a vepřového v I. pololetí 1952 jsem nemohl splnit proto, že kusy, které jsem chystal na dodávku, nedocílily předepsané váhy a nebyly by na dodávku přijaty. Zaviněno to bylo naprostým nedostatkem jadrného krmiva, když jsem celý výmlat včetně osiva a samozásobitelských [sic] dávek byl nucen odevzdati. Na krmení mi zbyla pouze sláma a plevy, ale při takovém krmení dobytek na váze ztrácí, místo aby přibíral. Krávy při tom krmení ztratily dojivost a – co horšího – poklesla i

---

¹ Odvolání se z nálezů rolníka Františka Votavy s označením X-072.3 z 31. července 1952 Okresnímu národnímu výboru v Moravských Budějovicích ve věci nedodržování výše stanovených dodávek ze dne 15. srpna 1952. Rolník František Votava sepsal toto odvolání dne 15. srpna 1952 ve svém domě číslo popisné 8 v Ohrazenicích. Odvolání je napsáno na psacím stroji na jednom listu formátu A4 popsaném z jedné strany, který byl v minulosti dvakrát přeložen v půli. Řádkování bez větších mezer a text zarovnán doleva. Jedná se pravděpodobně o opis či kopii, kterou sám pořídil rolník František Votava. V dokumentu nejsou žádná razítka, vpisy či jiné poznámky. Adresy v horní části odvolání jsou strojově podtrženy. Tento dokument byl reakcí na druhé napomenutí, které obdržel po neplnění stále se zvyšujících dodávek. Rolník v něm udává důvody, proč nemohly být dodávky splněny v požadované míře, a žádá, aby jeho případ byl posuzován na základě skutečností, na které se odvolává. Dokument je uložen v pozůstalosti Františka Votavy, která je ve vlastnictví jeho rodiny.

jejich říjivost. Prosím, aby o této odborné otázce byli slyšení znalci z oboru chovu dobytka. Dodávám ještě, že plánovaný stav dojnic jsem měl. I tato skutečnost vylučuje domněnku úmyslnosti.

Vejce jsem nemohl dodat v předepsaném množství, protože nosnice neměly jaderného krmiva, tělesně scházely a část i uhynula. O nosnosti se u nich nedá mluvit. Mladá drůbež, kterou jsem se snažil vypěstovat, prvním rokem nenese. Snad bych byl mohl vejce koupiti na volném trhu, ale k tomu mi chyběly prostředky, když – jak jsem se výše zmínil – můj účet u SaZ byl obstaven a peníze mi byly uvolňovány jen na složní listy ku placení daní a pojištění.

Žádám proto, aby můj případ byl posuzován podle skutečností, která v tomto udávám, aby bylo uznáno, že na mé straně nebylo zlého úmyslu, který jest mi v odůvodnění pokládán a aby bylo přihlédnuto k těžkostem, jejichž zvládnutí nebylo v mé moci.

V Ohrazenici dne 15. 8. 1952

Dokument č. 2: Žaloba okresního prokurátora v Moravských Budějovicích na hospodáře Františka Votavu adresovaná Okresnímu soudu v Moravských Budějovicích ze dne 19. prosince 1952 ve věci úmyslného neplnění povinností svého povolání s úmyslem mařit a ztěžovat provádění jednotného hospodářského plánu v úseku zemědělství s označením Pt 278/52.

Okresní prokuratura v Mor. Budějovicích^a

Okresní soud v Mor. Budějovicích^b

Pt 278/52

T 12i/52-15^c

Okresnímu soudu²

v Moravských Budějovicích

Žaloba.

Okresní prokurátor v Moravských Budějovicích žaluje

Františka Votavu,

narozeného dne 27. 3. 1905 v Radkovicích, samostatného zemědělce /32,5 ha/, bytem v Ohrazenici čís. 8,

že

v roce 1952 do konce září v Ohrazenici, jako soukromý zemědělec, úmyslně neplnil své povinnosti vyplývající z jeho povolání, čímž ztěžoval výkup zemědělských produktů

---

² Žaloba okresního prokurátora v Moravských Budějovicích na hospodáře Františka Votavu adresovaná Okresnímu soudu v Moravských Budějovicích ze dne 19. prosince 1952 ve věci úmyslného neplnění povinností svého povolání s úmyslem mařit a ztěžovat provádění jednotného hospodářského plánu v úseku zemědělství s označením Pt 278/52. Žaloba vydána okresním prokurátorem v Moravských Budějovicích, která byla předána okresnímu soudu v Moravských Budějovicích, v případě rolníka Františka Votavy, jenž se na základě obvinění uvedených v žalobě dopustil trestného činu sabotáže. V žalobě jsou uvedeny návrhy k vyslechnutí dvou svědků, čtení výpovědí svědků a trestního oznámení a předvolání Františky Votavové, manželky žalovaného. Dále jsou zde uvedeny důvody, kvůli kterým je žaloba podána. Dokument byl vyhotoven dne 19. prosince 1952 v Moravských Budějovicích. Je psán na psacím stroji na listu papíru formátu A4, který je popsán z obou stran. Řádkování bez větších mezer a text zarovnán doleva. V dokumentu jsou dvě razítka okresní prokuratury v Moravských Budějovicích, jedno na červené na první straně, druhé fialové na druhé straně, černé razítko okresního soudu v Moravských Budějovicích, fialové razítko s označením dokumentu, které je částečně vyplněno ručně. Na konci dokumentu je nečitelný podpis okresního prokurátora zeleným inkoustem. Dokument je uložen v Národním archivu v Praze, fond Nejvyšší soud Praha, signatura Sp. zna. 6 trz 6/69.

hospodářským družstvem a zůstal dlužen veřejnému zásobování 100kg pšenice, 5 q žita, 201 q brambor, 5.466 litrů mléka, 512 kg hovězího masa, 876 kg vepřového masa, pole řádně neobdělává, nehnojí, neodebírání umělá hnojiva, pozdě seje a sazí brambory, řádně neošetřuje dobytek, takže mu zakrnělo 7 běhounů, tedy –

neplní povinnosti svého povolání s úmyslem mařit a ztěžovat provádění jednotného hospodářského plánu v úseku zemědělství,

čímž spáchal

trestný čin sabotáže dle § 85 odst. 1, písm. a/ tr. z.

Navrhuji: 1/ Slyšeti při hlavním líčení svědky:

a/ Petra Cihláře č. 1. 6,

b/ Františka Janka č. 1. 7,

2/ čísti svědecké výpovědi s použitím § 157 tr. ř.,

3/ čísti trestní oznámení a osobní výkazy obviněného,

4/ předvolat manželku obviněného jako zúčastněnou osobu.

Důvody:

Dnes, kdy malí a střední zemědělci, kteří hospodaří buď společně v JZD nebo soukromě, aby své všemožné úsilí, kdy naši družstevníci po vzoru sovětských kolchozníků zvyšují hektarové výnosy svých polí, zvyšují živočišnou produkci, aby tak zajistili nejenom výživu národa, ale také, aby takto odpověděli všem imperialistickým připravovatelům nové války, aby dali tvrdou ránu všem našim kulakům a přísluhovačům zahraniční reakce. Naproti tomu však obviněný vesnický boháč Votava, stejně jako jemu podobní vesničtí boháči činí opak. Poslušen hlasu zahraniční reakce, snaží se brzditi socialisaci vesnice, provádí sabotáž na své usedlosti, organizuje střední zemědělce, aby nezakládali JZD, tyto navádí k nenávisti k lidově-demokratickému zřízení, aby po vzoru kulaků neplnil těž dodávkové úkoly, k nimž se dobrovolně smluvně zavázali.

V dobách první buržoasní republiky stačili 3 lidé obdělati usedlost, na niž dnes hospodaří obviněný Votava, tehdy pracoval tam jeden čeledín a 2 služebné. V té době hospodářství jen vzkvétalo a zisky vydřené námezdně pracujícími se hruly do kapsy tohoto vydřiducha. Pole měl vždy řádně obdělané, včas zasetá, dobytek pěkný o vysoké užitkovosti. Za doby okupace také řádně obviněný Votava plnil okupantům, které horlivě dodávkami podporoval a jejich řádné plnění v obci propagoval. Dodávky také řádně plnil až do roku 1948, dokud měl naději, že se staré časy vykořisťování vrátí. V té době také obviněný v obci dělal předsedu MNV a pilně nahrával agrárním velmožům a zrádným ministrům, které po únoru dělnická třída vyhnala z vlády, obviněného zbavila vlivu, který mu vyplýval z funkce předsedy MNV, dnes žádá na obviněném, aby

hospodařil a dávkami včas a řádně plnil na společném [sic] stůl pracujících. Předpoklady řádného hospodaření na usedlosti jsou, neboť kromě obviněného na usedlosti pracují manželka a 3 děti ve stáří 14 až 20 roků, je zde také dostatek stájových prostorů, strojů a náradí k obdělávání pozemků. Obviněný si tak ve špičkových pracích přijednává námezdní síly, které jsou ještě dnes na něm závislé tím, že jim půjčuje svůj potah anebo jim vykonává různé práce. Obviněný dovedl vypěstovat dostatek krmného obilí, avšak tvrdé obilí již nedovede, event. nechce vypěstovat, nedostatky potom plní náhradně, čímž úmyslně snižuje krmnou základnu pro dobytek a dnes se obviněný na tuto skutečnost vymlouvá, že nemá čím dobytek krmit. Je pravdou, že obec byla napadena krupobitím, že obviněný musel část žita zaorat, avšak byla mu dána možnost náhradního zasetí postižených pozemků ovšem, který osev však obviněný úmyslně provedl opožděně, nesnažil se patřičné osivo si včas obstarat a spokojil se s tím, že čekal, až mu je dodá OHD. Malí zemědělci, kteří byli rovněž krupobitím postiženi, včas náhradně zaseli a dodávky splnili. Obviněný je pravý typ kulaka, který dovedl provádět sabotáž jak v rostlinné, tak v živočišné produkci. V rostlinné produkci lze sabotáž spatřovat v tom, že se obviněný se svou rodinou nestará o dobytek, který trýzní hladem a nečistotou. Vepřový dobytek, který se na usedlosti obviněného nachází, je tak ubohý, že je je [sic] to kost a kůže a obviněný jej chová pouze proto, aby měl zastaven plánovaný stav, ale nikoliv, aby patřičné dodávky dával na společný stůl pracujících. Obviněný má na usedlosti 2 prasnice, které jsou kost a kůže, o váze asi 60 kg, staré 1 1/2 roku, dále tento nepřítel [sic] nechal úmyslně zakrsnouti 7 běhounů, kteří jsou přes rok staří a váží asi 20 kg 1 kus³. Kulak Votava prováděl také sabotáž v dodávce vajec tím, že se napřed postaral o to, aby mu slepice uhynuly a dodávky nemusel ve vejcích plnit a mohl se pouze vymlouvat na to, že mu nosnice uhynuly. Nestaral se o opatření patřičného krmiva pro dobytek ani pro slepice a spokojil se pouze s tím, že se nečinně díval na to, jak dobytek trpí hladem a nečistotou, kde naproti tomu pro svoji rodinu si dovedl sehnat tvrdé obilí, aby tak zajistil její výživu.

K trestné činnosti se obviněný plně doznává a uvádí, že si je vědom toho, že když nebude plnit dílčí čtvrtletní plán, tímto jednáním maří a ztěžuje plnění jednotného hospodářského plánu jako celku, že ohrožuje plynulé zásobování našich pracujících. Sabotážním jednáním zůstal dlužen za 3/4 roku 1952 veřejnému zásobování zemědělské produkty, jak jsou ve znělce žaloby uvedeny.

Celé prokázané jednání obviněného Votavy je samo o sobě nebezpečné pro naši společnost, neboť obviněný se svou činností zaměřil na neplnění jednotného hospodářského plánu v úseku výživy, které sabotoval, tedy proti našim pracujícím jako celku a naplňuje skutkovou podstatu zažalovaného trestného činu po stránce objektivní i subjektivní.

Obviněný Votava byl již dvakrát trestán ONV za neplnění dodávek v roce 1950 a 1951, avšak tyto tresty [sic] nebyly mu dostatečnou výstrahou, ani neměly patřičného výchovného účinku. Naproti tomu obviněný s ještě větší nenávisí proti státnímu zřízení

---

³ S největší pravděpodobností šlo o sedm běhounů o váze 120 kg/kus, nikoliv 20 kg/kus.

počal pracovat a provádět sabotáž na své usedlosti, aby vyvolal nespokojenost a podkopal důvěru pracujících v naši vládu, která se všemožně stará o to, aby životní úroveň de ze dne se zvyšovala, aby vybudování socialismu se u nás urychlilo.

V Moravských Budějovicích dne 19. prosince 1952.

Okresní prokurátor

Nečitelný podpis^d

Okresní prokuratura v Moravských Budějovicích^e

---

^a Fialové razítko Okresní prokuratury v Moravských Budějovicích

^b Černé razítko Okresního soudu v Moravských Budějovicích

^c Fialové razítko se značkou T 12i/52-15, částečně vyplněno ručně

^d Nečitelný podpis zeleným inkoustem

^e Fialové razítko Okresní prokuratura v Moravských Budějovicích

Dokument č. 3: Šetření bývalého funkcionáře Františka Votavy okresním oddělením Veřejné bezpečnosti v Jaroměřicích nad Rokytnou ze dne 12. ledna 1953 vyhotovené náčelníkem obvodního oddělení Veřejné bezpečnosti strážmistrem Holčapkem.

Obvodní oddělení veřejné bezpečnosti

Jaroměřice n. Rok. okr. Mor. Budějovice.

Jaroměřice n. Rok. dne 12. 1. 1953

Okresní oddělení VB

M. Budějovice.

František Votava, býv. funkcionář – šetření⁴

1./ František Votava, nar. 27. 3. 1905 v Ratkovicích [sic], okr. Mor. Budějovice, ženatý, národnosti české, státní příslušnost ČSR, zaměstnáním zemědělec, bytem v Ohrazenici čp. 8.

2./ Celkem počet členů rodiny 5, bydlí společně se svoji manželkou Františkou roz. Říhovou nar. 2. 10. 1899 v Ohrazenici. Děťmi dcerou Marií nar. 12. 4. 1933 a dvěma syny Františkem nar. 18. 7. 1934 a Janem nar. 1938 všichni bytem Ohrazenice čp. 8, okr. Mor. Budějovice.

3./ Pochází z rodiny velkého zemědělce z Radkovic, okr. M. Budějovice

4./ V době bývalé ČSR byl organizován ve straně lidové, kde zastával funkci předsedy [sic] až do roku 1948. V této době byl též za tuto stranu členem MNV a jeden rok za tuto stranu byl předsedou MNV v obci Ohrazenice. Od roku 1948 není politicky organizován, ani nezastává žádné veřejné funkce. Jeho poměr k dnešnímu lid. dem. zřízení jest krajně nepřátelský. Jest vychytralý vesnický boháč. Dále jest hluboko nábožensky založený.

---

⁴ Šetření bývalého funkcionáře Františka Votavy okresním oddělením Veřejné bezpečnosti v Jaroměřicích nad Rokytnou ze dne 12. ledna 1953 vyhotovené náčelníkem obvodního oddělení Veřejné bezpečnosti strážmistrem Holčapkem. Výsledek vyšetřování obsahuje 16 bodů, ve kterých je popisován bývalý funkcionář Městského národního výboru rolník František Votava. Soupis obsahuje základní iniciály Františka Votavy, popis jeho rodiny, pozemků, majetku, práce a zálib. Dokument je psán na psacím stroji na jednom listu formátu A4 pospaným z jedné strany. Řádkování bez větších mezer a text zarovnan doleva. Obsahuje větší množství gramatických chyb a překlepů. Jedná se pravděpodobně o kopii či přepis původního dokumentu, jelikož neobsahuje žádná razítka obvodního oddělení Veřejné bezpečnosti v Jaroměřicích nad Rokytnou nebo podpis náčelníka obvodního oddělení Veřejné bezpečnosti strážmistra Holčapka či jeho zástupce. Dokument je uložen v Archivu bezpečnostních složek v Praze, fond Obvodné oddelenie VB – JAROMĚŘICE NAD ROKYTNOU, signatura Charakteristiky funkcionářův bývalých reakčních strán.

- 5./ Nezúčastnil se v II. odboji ani nebojoval v žádné partizánské skupině, taktéž se nezúčastnil revoluce v r. 1945
- 6./ Vlastní v Ohrazenice [sic] zemědělskou usedlost čp. 8 o výměře 32,50 ha pozemků společně se svou manželkou.
- 7./ Jest mravně zachovalý
- 8./ Nejeví náklonosti k ženám ani nehraje [sic] karty a neodává [sic] se nadměrně alkoholu.
- 9./ Nejvíce udržuje styky s vesnickými boháči sobě rovnými.
- 10./ Se svou rodinou žije spořádaným životem.
- 11./ Jeho záliba jest v práci při hospodářství a čtení knih.
- 12./ Jeho dřívější zaměstnání byl při zemědělství u rodičů a v přítomné době jest jako samostatný zemědělec na své vlastní usedlosti.
- 13./ Jeho manželka pochází z té samé usedlosti, ve které dosud [sic] bydlí. Není politicky organizována, avšak vždycky byla nakloněna ke straně lidové a podporovala ze svého hospodářství faráře. Její poměr k dnešnímu lidově-demokratickému zřízení jest krajně nepřátelský. Děti jsou ve věku od 19 do 14 roků a jsou vychovávány v témže smýšlení jak jejich rodiče.
- 14./ Vlastní motorové vozidlo, motocykl "Javva" [sic] 175 č. 48 MBD.
- 15./ Nemá v bytě telefon.
- 16./ Na jmenovaného jest založena obvodním oddělení Jaroměřice spisovný [sic] materiál.

Náčelník obvodního oddělení VB:

strážm. Holčapek.

Dokument č. 4: Odsouzení Františka Votavy za neplnění povinností svého povolání s úmyslem mařit a ztěžovat provádění jednotného hospodářského plánu v úseku zemědělství vydané Lidovým soudem v Moravských Budějovicích dne 26. ledna 1953 v Moravských Budějovicích s označením T 121/52 – 22.

T 121/52 – 22

*Jménem republiky:*⁵

Lidový soud v Mor. Budějovicích uznal dne 26. ledna 1953 právem:

Obviněný František Votava

Nar. 27. 3. 1905 v Radkovicích, samostatný rolník /32.5 ha/ bytem v Ohrazenici č. 8

jest vinen,

Že v roce 1952 v Ohrazenici jako soukromý zemědělec úmyslně neplnil povinnosti, vyplývající z jeho povolání, čímž ztěžoval výkup zemědělských produktů a zůstal dlužen veřejnému zásobování 1 q pšenice, 5 q žita, 201 q brambor, 5.466 litrů mléka, 512 kg hovězího a 876 kg vepřového masa, pole řádně neobdělával, nehnojil, neodebíral umělá hnojiva, pozdě sel a sázel brambory, řádně neošetroval dobytek, takže mu zakrnělo 7 běhounů, tedy –

Neplnil povinnosti svého povolání s úmyslem mařit a ztěžovat plnění jednotného hospodářského plánu v úseku zemědělství.

Tím spáchal

Trestný čin sabotáže podle § 85 odst. 1 písm. c/ tr. z.

---

⁵ Odsouzení Františka Votavy za neplnění povinností svého povolání s úmyslem mařit a ztěžovat provádění jednotného hospodářského plánu v úseku zemědělství vydané Lidovým soudem v Moravských Budějovicích dne 26. ledna 1953 v Moravských Budějovicích s označením T 121/52 – 22. Obviněný František Votava byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání pěti let, peněžitému trestu ve výši 10.000 Kčs, propadnutí jmění, ztrátě čestných práv občanských na dobu pěti let a k zákazu pobytu v Ohrazenicích navždy. Dále bylo vysloveno zabrání druhé poloviny usedlosti číslo popisné 8 v Ohrazenicích, která byla ve vlastnictví jeho manželky Františky Votavové, s živým i mrtvým inventářem, zásobami a její polovicí běžného účtu za zemědělské produkty. Dále jsou zde na třech stranách uvedeny důvody, proč k odsouzení Františka Votavy došlo. Dokument je psán na psacím stroji na dvou listech formátu A4 popsáných z obou stran. Řádkování bez větších mezer a text zarovnaný doleva. Na konci dokumentu je fialové razítko lidového soudu v Moravských Budějovicích, červené razítko JUDr. Jaroslava Černého a červené razítko "za správnost vyhotovení řídicí kancel. oddělení:". Pod tímto razítkem je nečitelný podpis černým inkoustem. Dokument je uložen v Národním archivu v Praze, fond Nejvyšší soud Praha, signatura Sp. zna. 6 trz 6/69.

Za to se odsuzuje

Podle § 85 odst. 1 tr. z. k trestu odnětí svobody v trvání 5 /pěti/ let a podle § 48 tr. z. k peněžitému trestu 10.000.--- Kč v případě nedobytnosti k trestu odnětí svobody na další jeden měsíc.

Podle § 47 tr. z. vyslovuje se u obviněného propadnutí jmění.

Podle § 43 tr. z. ztrácí obv. čestná práva občanská na 5 roků.

Podle § 53 tr. z. vyslovuje se u obviněného zákaz pobytu v Ohrazenicích navždy.

Podle § 74 /1, c/ tr. z. se vyslovuje zabrání druhé poloviny usedlosti č. 8 v Ohrazenicích, jež jest vlastnictvím manželky obviněného Františky Votavové roz. Říhové, se živým i mrtvým inventářem, zásobami a její polovicí běžného účtu za zemědělské produkty.

Podle § 72 tr. ř. jest obv. Povinen nahraditi nákl. trest. řízení.

Odsouzení je nepodmíněné.

Odůvodnění:

Výsledky šetření VB, jak jsou uvedeny v trestním oznámení, avědectvím [sic] Jindřicha Ocáska, Petra Cihláře a Františka Janko, zodpovídáním se obviněného a výpovědí jeho manželky jako zúčastněné osoby jest zjištěno toto:

Obviněný František Votava hospodaří samostatně na usedlosti č. p. 8 v Ohrazenicích o výměře 32,5 ha od roku 1932, kdy se tam přiženil. V dřívějších dobách zaměstnával čeledína a služebnou, někdy i dvě. Nyní pracuje o [sic] této usedlosti sám s manželkou, která jest 53 letá, nemocná rozednou [sic] plíc a záduchem, dále s 19ti letou dcerou a 18ti letým synem. Kromě nich má ještě synka 14ti letého. Na hospodářství má potřebný mrtvý inventář, k potahu má 3 koně, z nichž s jedním vypomáhá středním zemědělcům při polních pracích. Jeho pozemky jsou v bonitních třídách 3. až 7. Po osvobození byl nějaký čas předsedou MNV a pak ještě do r. 1950 bezpečnostním referentem MNV.

Obviněný již od roku 1950 neplní řádně svoje dodávkové úkoly podle smlouvy o výrobě a dodávce zemědělských produktů a byl za to také pokutován peněžitým trestem od ONV. Také za neplnění částečných dodávek za rok 1952 byl obviněný potrestán nálezem ONV v Mor. Budějovicích ze dne 25. 9. 1952 zn. X-072.3 peněžitým trestem 25.000.- Kčs, ev. odnětím svobody na 3 týdny, tento trest však dosud nebyl zaplacen, resp. vykonán, takže není třeba naň bráti zřetel při soudním projednávání hospodaření obviněného za rok 1952.

Obviněný také na rok 1952 podepsal zemědělskou smlouvu o výrobě a dodávce zemědělských produktů. Na předpisy podle této smlouvy však zůstal dlužen velká

množství produktů. Tak na předpis 74 q pšenice dodal 73 q, takže zůstal dlužen 7 q, při čemž mu nezbylo nic ani na samozásobitelské dávky, ani na semeno. Na předpis 61,5 q žita dodal jen 15,5 q žita a náhradně dodal za žito oves, takže ještě po náhradním plnění zůstalo nedodáno 5 q žita. Na předpis 500 q brambor dodal 299 q, při čemž mu opět nezbyly žádné brambory ani na krmení, ani na jarní satbu [sic]. Na 1.100 kg vepřového masa dodal 224 kg, takže dluží za 3/4 roku 875 kg. Na předpis I. až III. čtvrtletí 1952 1.100 kg hovězího masa dodal obviněný 588 kg, takže dluží 512 kg. Na předpis mléka za stejnou dobu 7.000 litrů dodal pouze 1.744 litrů, takže dluží 5.446 litrů. Obviněný má vepřový dobytek z větší části zakrnělý, některý kus přes rok starý váží pouze 30 kg. Na usedlosti má celkem ze stavu 16 kusů, 7 kusů zakrnělých běhounů. Má chovati 4 prasnice, které na počátku roku sice měl, ale v tak špatném stavu, že vážily jen asi po 60 kg, při čemž jednu z nich musel dát na nucenou porážku, další uhynula při slintavce, kterou bylo hospodářství obviněného napadeno na podzim 1952. Ze zbývajících dvou jen jedna je hodnotná ve váze 200kg. Selata od prvních dvou uvedených prasnic, o něž obviněný přišel, uhynula, takže z plánovaných 4 prasnic měl obviněný za 3/4⁶ pouze 7 živých selat. Krmné obilí obviněný splnil. Obviněný neodebírá předepsaná umělá hnojiva. Tak na předpis 170 kg hnojiv dusíkatých odebral 42 kg, na předpis 157 kg fosforečných odebral jen 45 kg a na předpis 155 kg drasla odebral jen 120 kg. Při zajišťování jeho majetku bylo však u obviněného nalezeno 5 pytlů ledku, 1 q drasla a 175 kg strusky, o kterých obviněný tvrdí, že je má na jarní hnojení. Obviněný má místo potřebného stavu 50 slepic – nosnic, jen 23 kusů, takže také na předpis 5.570 kusů vajec zůstal dlužen více než polovinu předpisu. V době vyšetřování měl na předpis 20 kusů hovězího z toho 8 dojníc, napřed 18 kusů, z toho 7 krav, později následkem slintavky jen 15 z toho 7 dojníc. Stav vepřového sice měl dodržen, ale ve špatné jakosti jak shora uvedeno, a během roku přišel o 2 prasnice, které nedoplnil. Obviněný sázel brambory také až koncem května 1952, což způsobilo jejich malý výnos, oves, který sel po zaoraném žitu až koncem května nebo začátkem června a také žito na podzim 1951 sel z části až na počátku listopadu.

Obviněnému se klade za vinu, že se svým jednáním dopustil trestného činu sabotáže, neboť jej spáchal v úmyslu mařit a ztěžovat provádění JMP v úseku zemědělské produkce.

Obviněný popírá vinu a hájí se tím, že dodávky za dřívější léta podle možnosti splnil, a také za rok 1951 splnil dodávky, třeba náhradně, zejména také mléko jetelovým semenem že splnil. Také v roce 1952 že dělal všechno, co bylo v jeho silách, aby dostal svým povinnostem ke splnění svých závazků podle zemědělské smlouvy o výrobě a dodávce zemědělských produkt [sic]. Na všechnu práci však že nestačí, protože jeho manželka jest nemocná na zádech a rozedmu plic, takže jest jen velmi omezeně schopna práce v zemědělství. Od roku 1950, kdy v důsledku sucha měl malou úrodu, avšak přesto musel dodat všechno, co sklídl, má již stále slabou krmnou základnu, takže dojnice mu málo dojí a vepřový dobytek zakrněl přesto, že mu věnuje veškerou péči. Plánovaný stav se snažil dodržet, na počátku roku 1952 si opatřil

---

⁶ Chybějící slovo: roku

chybějící dojnici, avšak přesto, že odevzdal veškeré mléko, které bylo v hospodářství nadojeno, nemohl ani zdaleka splnit dílčí předpisy, protože jednak měl málo krmiva pro krávy a opatřit si je nemohl, jednak měl krávy pozdě březí. Bramborovou satbu [sic] měl sice vlastní, ale protože musel osázet výměru 5.96 ha, pro nedostatek pracovních sil sázal až do konce května. Brambory, i když to byly zn. Krasava, na satbu [sic] překrajoval. K bramborám hnožil chlévařskou mrvou a draslem, ale protože bylo sucho, měl z nich malý výnos. Jinak že pozemky obdělával řádně a tak včas, jak stačí. Když sel některé obilí pozdě, stalo se to proto, že neměl sám osivo a mohl sítí teprve, až sehnal potřebné osivo. V roce 1951 mu uhynulo 40 slepic na TBC, jak zjistil zvěrolékař z Jaroměřic n./R. Dr. Žák a teprve v roce 1952 zastavil kuřata. Nosnicím by stejně neměl co dávat.

Obhajoba obviněného nemůže omluviti špatný stav rostlinné i živočišné výroby obviněného a špatný stav jeho dobytka.

Jest sice již výsledky VB a svědectvím Petra Cihláře zjištěno, že podzimní obilí obviněného utrpělo značně krupobitím v polovici května 1952, takže mu bylo nařízeno zaorat 1,5 ha žita, a oset náhradně ovšem, který mu byl tak jako jiným zemědělcům opatřen až koncem května, takže teprve pak zasel náhradně oves a že toto náhradní setí se u něho jako v celé obci nevydařilo, dále také, že i jinak nezaorané obilí mělo škody zjištěné komisí na 80 %. Soud však přes to došel k přesvědčení, že nesplnění dodávek pšenice a žita bylo způsobeno nejen živelní pohromou, ale také tím, že obviněný na podzim pozdě sel. Také pokud se týče ostatního obilí dle zjištění, že obviněný seje i v druhé polovici května, dospěl soud k přesvědčení, že obviněný takto dociluje malých výnosů a má pak malou krmnou základnu, pro hovězí i vepřový dobytek a v důsledku toho pak nevyprodukuje ani dostatek mléka, ani dobytka na dodávku a některý dobytek mu docela zakrsl. Na rostlinnou produkci má vliv také skutečnost, že obviněný neodebral za 1. pololetí všechna předepsaná hnojiva. Při sepisování majetku sice u něho bylo zjištěno větší množství hnojiv, o nichž obviněný tvrdí, že je má na jaro. Není však na místě, aby od jednoho roku uschoval hnojiva na jaro, protože na jaro obdrží opět příslušná hnojiva. Podle výpovědí svědků tajemníka MNV Petra Cihláře a Františka Janko sice obviněný práce dělá v rámci svých sil řádně a včas, nebývá opožděn za jinými zemědělci, nemá zjištěno, že by byl měl v posledních letech pozemky zaplevelené a jeho xxxx^a manželka i podle šetření VB pracuje podle svých sil. Soud však přesto vzhledem ke shora uvedeným zjištěním dospěl k přesvědčení, že pouhé následky krupobití, sucha a podobné objektivní překážky nemohly samy způsobit špatný stav hospodaření obviněného, nýbrž že na tom do značné míry spolupůsobilo opožděné provádění setí a satby [sic], nepoužívání umělých hnojiv v náležitém množství a včas a špatné provádění prací, dále skutečnost, že u některých druhů nemá zastaven plánovaný stav, že dobytek není řádně ošetřován, a že obviněný takto špatný stav hospodaření a nedodávky, jak jsou vpředu uvedeny, zavínil. Obviněný musel si být vědom, že jeho jednání bude mít za následek neplnění dodávek podle smlouvy o výrobě a dodávce. Jestliže si přesto počínal tak, jak jest shora zjištěno, jest patrné, že

pro případ, že toto neplnění dodávek nastane, s ním souhlasil, a že jeho jednání jest tedy kvalifikovati jako jednání úmyslné podle § 85 /2, b/ tr. z.

Jednání obviněného jako zemědělská sabotáž jest nanejvýš společensky nebezpečné, neboť takovýmto jednáním jest ohrožována výživa obyvatelstva a plnění JHP a jest tak ztěžováno zvyšování životní úrovně obyvatelstva. Kromě toho takové jednání působí pohoršlivě na ostatní zemědělce, podlamujíc jejich dodávkovou morálku.

Jest proto jednáním obviněného naplněna skutková podstata trestného činu sabotáže podle § 85 /1, a/ tr. z.

Při vyměřování trestu podle § 85 /1, a/ tr. z. nepřitěžovalo nic, nepolehčovalo také nic. Se zřetelem na špatný zdravotní stav manželky obviněného a na to, že se má starat ještě o nedospělé dítě, považuje soud za přiměřený trest hlavní odnětí svobody na 5 roků.

Jednání obviněného pramenilo z nepřátelství k lidově demokratickému zřízení. Proto byl obviněnému uložen také peněžitý trest. Vzhledem k tomu, i k výši trestu byla vyslovena ztráta čestných práv občanských, jakož i propadnutí jmění. Protože se vyslovuje propadnutí jmění, vyžaduje obecný zájem, aby obviněný svou přítomností v obci nemohl narušovati obhospodařování konfiskované usedlosti. Proto byl u obviněného vysloven také zákaz pobytu v obci.

Manželka obviněného, přes svůj špatný zdravotní stav jest ještě dostatečně schopna práce v hospodářství a zejména s dcerou se stará o dojení a vepřový dobytek. Také ona alespoň z nedbalosti přispěla k spáchání trestného činu obviněnému [sic]. Proto bylo vysloveno zabrání také její polovice hospodářství, jehož vyžaduje také obecný zájem, neboť není možné, aby nadále bylo hospodařeno stejným způsobem na usedlosti, kde nejen není vyprodukováno předepsané množství produktů, ale kde dobytek je trápen podvýživou.

Podmíněný odklad výkonu trestu jest nepřipustný vzhledem k výši trestu.

Ostatní místa rozsudku opírají se o citovaná zákonná ustanovení.

Poučení: Proti tomuto rozsudku jest možno podati odvolání u tohoto soudu do 3 dnů od jeho oznámení. Obviněný, který jest přítomen při vyhlášení rozsudku a požádá do 3 dnů o jeho písemné doručení, může podati odvolání do 3 dnů od jeho doručení.

Lidový soud v Mor. Budějovicích

dne 26. ledna 1953.

JUDr. Jaroslav Černý^b

Za správnost vyhotovení řídící kancel. oddělení:^c

Nečitelný podpis^d

Lidový soud v Moravských Budějovicích^e

---

^a Strojově přeškrtnuté slovo

^b Červené razítko JUDr. Jaroslav Černý

^c Červené razítko Za správnost vyhotovení řídicí kancel. oddělení:

^d Nečitelný podpis černým inkoustem

^e Fialové razítko Lidový soud v Moravských Budějovicích

Dokument č. 5: Usnesení v trestní věci proti odsouzenému zemědělcí Františku Votavovy z Ohrazenic vydané Okresní prokuraturou v Moravských Budějovicích dne 24. dubna 1943 o nákladech trestního řízení s označením PT 278/52.

[?]/53^a

54

Pt 278/52

Usnesení!⁷

Okresní prokurátor v Moravských Budějovicích rozhodl v trestní věci proti odsouzenému Františku Votavovi – pro § 135/1, 2 tr. z. o nákladech trestního řízení takto:

Odsouzený František Votava, zemědělec z Ohrazenicích [sic] č. 8, t. č. ve výkonu trestu jest povinen podle rozsudku lidového soudu v Mor. Budějovicích nahraditi státu náklady xxxxxxxxxxxx^b – výkonu trestu, které se ustanovují částkou 2.730,- Kč.

Odůvodnění:

František Votava

---

⁷ Usnesení v trestní věci proti odsouzenému zemědělcí Františku Votavovy z Ohrazenic vydané Okresní prokuraturou v Moravských Budějovicích dne 24. dubna 1943 o nákladech trestního řízení s označením PT 278/52. Rozhodnutí okresního prokurátora v Moravských Budějovicích Jaroslava Jelínka ve věci odsouzeného Františka Votavy o nákladech trestního řízení vyhotoven v Moravských Budějovicích dne 24. dubna 1953. Dokument obsahuje základní iniciály Františka Votavy a vymezení jeho povinnosti nahraditi státu náklady trestního řízení ve výši 2.730 Kčs, odůvodnění povinnosti uhrazení nákladů a poučení. Dokument je psán vyplněný psacím strojem na formuláři formátu A4, který byl dvakrát v minulosti dvakrát přeložen v půli. Řádkování bez větších mezer a text zarovnan doleva. V horní části dokumentu je černým inkoustem napsaná nečitelná poznámka, v dolní části pak fialová razítka okresní prokuratury v Moravských Budějovicích, Jaroslava Jelínka a také razítko “Za správnost vyhotovení vedoucí úředního oddělení:“. Dále je zde černým inkoustem nečitelný podpis odpovědné osoby a pod ním podpis tužkou Františka Votavy. Dokument je uložen v pozůstalosti Františka Votavy, která je ve vlastnictví jeho rodiny.

byl pravomocně odsouzen rozsudkem lidového soudu v Mor. Budějovicích ze dne 26. 1. 1953 čj. T 121/52-22 a v důsledku toho jest povinen dle § 68 odst. 1 tr. ř. nahraditi státu náklady trestního řízení – výkonu trestu, které činí částku shora uvedenou.

Poučení: Proti tomuto usnesení jest přípustná stížnost ke krajskému prokurátoru v Jihlavě, kterou je nutno podati do tří dnů od doručení tohoto usnesení u okresní prokuratury v Mor. Budějovicích. Stížnost může býti podána písemně nebo ústně do protokolu.

Nebude-li proti tomuto usnesení podána stížnost, zaplaťte shora uvedenou částku připojenou složenkou nejpozději do 15 dnů, jinak bude vymáhána exekučně.

Okresní prokuratura v Moravských Budějovicích,

Dne 24. dubna 1953

Okresní prokuratura v Mor. Budějovicích^c

Jaroslav Jelínek.^d

Za správnost vyhotovení vedoucí úředního oddělení^e

Nečitelný podpis^f

Votava Fr.^g

---

^a Částečně nečitelná ručně psaná poznámka černým inkoustem

^b Strojově vyškrtnutá slova „výkonu trestu“

^c Fialové razítko Okresní prokuratura v Mor. Budějovicích

^d Fialové razítko Jaroslav Jelínek.

^e Fialové razítko Za správnost vyhotovení vedoucí úředního oddělení

^f Nečitelný podpis černým inkoustem

^g Podpis Votava Fr. tužkou

Dokument č. 6: Usnesení Lidového soudu v Moravských Budějovicích ve věci žádosti o milost manželů Františka a Františky Votavových ze dne 28. srpna 1956 s označením T 121/52.

T 121/52.

Usnesení.⁸

V trestní věci proti Františku Votavovi pro trestný podle § 135 Odst. 1 a 2 tr. z., usnsl [sic] se podepsaný soud v neveřejném z [sic] zasedání dne 28. 8. 1956 po slyšení okresního prokurstora [sic] o žádosti manželů Františka a Františky Votavových o milost – takto:

Žádost se zamítá.

Odůvodnění.

Podle rozsudku krajského soudu v Jihlavě ze dne 26. ledna 1953 č. j. 2 To 33/35 jako soudu odvolacího byl obviněný František Votava odsouzen pro trestný čin podle § 135 odst. 1, 2 tr. z. také k vedlejšímu trestu zákazu pobytu v obci Ohrazenice navždy.

Odsouzený i jeho manželka obrátili se na kancelář prezidenta republiky se žádostí, aby zařídila přemístění obou žadatelů se [sic] státního statku z Kunratic na nějaký jiný státní statek na okrese nebo kraji Jihlava.

Žádost jmenovaných manželů byla postoupena našemu soudu, aby o ní pojednal jako o žádosti o milost, pokud jde o zákaz pobytu v Ohrazenicích.

Tuto žádost soud zamítl, protože rozhodnutím o milosti by žádosti manželů Votavových za přeložení na kraj Jihlava nemohlo býti vyhověno, protože chtějí-li se odstěhovat se [sic] statku Kunratic, musí požádati správu státního statku, aby je z práce uvolnila. Potom by se mohli odstěhovat do kraje Jihlava, ovšem mimo obec Ohrazenice, kde má František Votava zakázený [sic] do smrti pobyt.

Soud nemá důvodu, proč by měl doporučit žádost Votavových ohledně milosti, pokud jde o zákaz pobytu v Ohrazenicích. To, že Votavovi nechtějí pracovat v Kunraticích, není důvodem k tomu, aby xxxxxxxx^a ohledně vedlejšího trestu zákazem pobytu byl Votava omilostněn.

---

⁸ Usnesení Lidového soudu v Moravských Budějovicích ve věci žádosti o milost manželů Františka a Františky Votavových ze dne 28. srpna 1956 s označením T 121/52. Zamítavé rozhodnutí milosti manželů Votavových vydané Lidovým soudem v Moravských Budějovicích, oddělení 1 ze dne 28. srpna 1956 v Moravských Budějovicích. Žádost se týká milosti v rámci trestu, jež zakázal Františku Votavovi pobyt v Ohrazenicích navždy. Snahou manželů bylo docílit přemístění alespoň do nějakého ze státních statků v okrese Jihlava. Tato žádost byla zaslána kanceláři prezidenta republiky, která ji předala lidovému soudu v Moravských Budějovicích. Ten neshledal jediný důvod pro kladné vyřízení této žádosti, proto byla milost zamítnuta. Proti onomu usnesení nebylo opravného prostředku. Dokument je psán na psacím stroji na jednom listu A4, který je popsán z jedné strany. Řádkování bez větších mezer a text zarovnan doleva. Na dokumentu je fialové razítko lidového soudu v Moravských Budějovicích, červené razítko s datem 28. VIII. 1956, fialové razítko Zdeňka Šecka a razítko "Za správnost vyhotovení", též fialové. Pod tímto razítkem je černým inkoustem nečitelný podpis odpovědné osoby. Dokument je uložen v Národním archivu v Praze, fond Nejvyšší soud Praha, signatura Sp. zna. 6 trz 6/69.

Proto soud rozhodl, jak jest shora uvedeno.

Proti tomuto usnesení není opravného prostředku.

Lidový soud v M. Budějovicích odd. 1

28. VIII. 1956^b

Zdeněk Šecko^c

Za správnost vyhotovení^d

Nečitelný podpis^e

Lidový soud v Moravských Budějovicích^f

---

^a Strojově vyškrtnuté chybně napsané slovo

^b Červené razítko s datem 28. VIII. 1956

^c Fialové razítko Zdeněk Šecko

^d Fialové razítko Za správnost vyhotovení

^e Nečitelná podpis černým inkoustem

^f Fialové razítko Lidový soud v Moravských Budějovicích